

Звіт

Оцінка політичної залученості людей з інвалідністю в Україні, розуміння інклюзивного ухвалення рішень та очікувань від європейської інтеграції

Авторки:

Таміла Курмаз, аналітикиня Info Sapiens

Людмила Фурсова, Fight For Right

Залучені експертки:

Юлія Сачук, Fight For Right

Ірина Федорович, Fight For Right

Редагування: **Сергій Шкабара**

Дизайн: **Макс Афанасьєв**

Ця публікація підготовлена громадською організацією людей з інвалідністю Fight For Right за підтримки Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) та за участі дослідницької агенції Info Sapiens. Будь-які думки, висловлені тут, належать авторам і не обов'язково відображають погляди IFES.

Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, без письмового дозволу ГО Fight For Right.

ЗМІСТ

Список скорочень	4
Вступ	5
Методологія	7
Профіль респондентів/-ок	8
Респонденти/-ки без інвалідності	8
Респонденти/-ки з інвалідністю	8
Оцінка досвіду участі у виборах	11
Оцінка політичної участі населення, зокрема людей з інвалідністю	16
Оцінка досвіду політичної участі людей з інвалідністю та без інвалідності	22
Бар'єри на шляху до політичної участі	26
Оцінка очікувань від євроінтеграції України	29
Висновки	36
Додатки	40
Додаток 1. Розподіл відповідей респондентів/-ок з інвалідністю за видами труднощів зі здоров'ям	41

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ГО – громадська організація

СОГІ – сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність

ЦА – цільова аудиторія

ЄС – Європейський Союз

СЖО – складні життєві обставини

ВСТУП

Розвиток сфери забезпечення конвенційних та конституційних прав людей з інвалідністю є однією з можливостей зміцнення демократичних засад української держави та суспільства в умовах повномасштабного вторгнення росії на територію України та одним із ключових пріоритетів на євроінтеграційному шляху.

З огляду на безпековий та нормативний контекст війни наразі зберігається важливість посилення усіх аспектів інклюзивності в різних сферах діяльності держави та функціонування суспільства.

Одним з таких напрямів є забезпечення виборчих прав людей з інвалідністю, насамперед у частині формування доступних виборчих інструментів, необхідних для дотримання демократичних принципів проведення виборів. Усвідомлюючи ці передумови, ми вирішили здійснити оцінку політичної участі населення, розуміння інклюзивного ухвалення рішень та очікувань від євроінтеграції, залучивши до процесу як людей з інвалідністю, так і людей без інвалідності.

Окреслена тематика є однією з ключових на правозахисному, аналітичному та адвокаційному порядку денному Fight For Right з перших днів діяльності організації. Кризь призму забезпечення, захисту та розширення можливостей реалізації виборчих прав людей з інвалідністю вже сьогодні формується відкрите суспільство та безбар'єрне середовище політичної участі для всіх громадян/-ок. Для Fight For Right, як і для спільноти людей з інвалідністю загалом, цей напрям набуває додаткової пріоритетності у зв'язку з підготовкою України до вступу в ЄС та необхідністю гармонізації українського законодавства і практики його застосування до законодавства ЄС. Ми переконані, що наразі українське суспільство долає історичний шлях зростання та перетворень, насамперед у розрізі утвердження демократичних цінностей та принципів рівності доступу до впливу на ухвалення рішень на місцевому та національному рівнях. Саме тому цінність цього дослідження полягає у виявленні актуальних та нагальних до розв'язання проблем з погляду людей з інвалідністю.

Це дослідження було спрямоване насамперед на відстеження тенденцій та з'ясування точок зростання для суспільства й держави у розрізі процесу євроінтеграції, визначення потенціалу активної включеності людей з інвалідністю у процеси політичної участі на найближчу перспективу, а також активізацію процесу гармонізації українського законодавства з законодавством ЄС.

Проведене дослідження дозволило не лише спростувати найпоширеніші стереотипи щодо політичної активності людей з інвалідністю (зокрема щодо відсутності заінтересованості у використанні інструментів громадської участі, залученості до політичних процесів на місцевому рівні, готовності до перебування на виборних посадах та загалом участі у виборах), але й під-

твердити наше переконання про значний потенціал політичної участі людей з інвалідністю.

Так, на прикладі останніх проведених виборів у 2020 році до органів місцевого самоврядування вдалося встановити, що активність людей з інвалідністю та без інвалідності перебуває майже в одному діапазоні (61% та 69% брали участь відповідно). Водночас цікавим є той факт, що під час голосування на виборах гендерна ідентичність кандидата/-ки не мала значення для 37% людей з інвалідністю та 32% людей без інвалідності.

Окремо варто зауважити, що серед респондентів та респонденток готовність балотуватися на місцевих виборах самостійно вища саме в людей з інвалідністю (6% до 8% відповідно). Привертає увагу, що серед людей з інвалідністю лише 8% вказали про важливість для них у такому разі підтримки чинних політичних сил/політиків (тоді як серед людей без інвалідності 46% вказали цей фактор важливим). Подібним є і ставлення до наявності підтримки політичної партії: вона є важливою для 37% респондентів/-ок з-поміж людей без інвалідності та лише для 17% людей з інвалідністю) та підтримки місцевих ЗМІ (49% людей без інвалідності та 31% людей з інвалідністю визначили цей пункт важливим).

Проте обидві групи респондентів та респонденток мають подібне розуміння політичної участі на національному, місцевому рівнях та в громадському секторі. Водночас люди без інвалідності з-поміж респондентів/-ок нижче оцінюють обмеження доступності різних видів політичної участі для людей з інвалідністю (36%), тоді як люди з інвалідністю вказують на вищий рівень перешкод (51%). Зокрема, що людям з інвалідністю доступні всі види політичної участі, вважають 27% респондентів/-ок з інвалідністю та 44% без інвалідності. Це, на нашу думку, може свідчити про відсутність комплексного розуміння обмежень, з якими стикаються люди з інвалідністю загалом та, серед іншого, потребує як практичних нормативних змін задля розв'язання наявних проблем, так і просвітницьких заходів з метою поглиблення розуміння про реальні обмеження та їхнього усунення.

Оптимальність такого підходу підтверджується і результатами цього дослідження. Так, щодо необхідності подолання бар'єрів політичної участі, які перешкоджають людям з інвалідністю, погляди обох груп респондентів/-ок збігаються: потрібно забезпечити політичну участь для всіх, зокрема для людей з інвалідністю (на це вказали 41% людей з інвалідністю та 38% людей без інвалідності). Також серед способів подолання бар'єрів політичної участі, які називали найчастіше: привернення уваги суспільства до наявних бар'єрів (39% серед людей з інвалідністю та 27% серед людей без інвалідності), забезпечення доступності будівель (35% серед людей з інвалідністю та 34% серед людей без інвалідності), коректне ставлення до людей з інвалідністю (33% людей з інвалідністю та 31% людей без інвалідності).

Ще більше важливих аспектів розкриваємо далі у нашому дослідженні.

МЕТОДОЛОГІЯ

Метод опитування: особисті інтерв'ю за допомогою планшетів. Незрячі люди опитувались у спосіб зачитування їм запитань, а нечуючі – через показ запитань на планшеті.

Дати польових робіт: 11-27 липня 2024 року.

Вибірка:

- 200 респондентів/-ок без інвалідності за національно репрезентативною вибіркою;
- 200 людей з інвалідністю по всій Україні з рівномірним представленням різних видів інвалідності¹

Репрезентативність: за макрорегіонами (Схід, Захід, Центр, Північ, Південь, Київ) та типом населеного пункту до повномасштабного вторгнення згідно з даними Державної служби статистики України станом на 01.01.2022 (останні доступні дані до повномасштабного вторгнення рф). Вибірка людей без інвалідності також репрезентативна за гендерною ідентичністю і віком згідно з даними Державної служби статистики України станом на 01.01.2022

Конфіденційність відповідей: усім респондентам та респонденткам гарантується конфіденційність та анонімність відповідей.

Контроль якості даних: 10% інтерв'ю було перевірено за допомогою телефонного контролю.

Обробка даних: відкриті питання були закодовані. Були закодовані ті відповіді, загальний відсоток яких у категорії «Інше» становив щонайменше 1% усіх відповідей.

Для всіх питань анкети була проведена процедура чищення даних. Була проведена перевірка даних на логіку та коректність заповнення.

---

¹ Кількість респондентів та респонденток з різними видами інвалідності (див. Таблицю 2 щодо переліку охоплених дослідженням видів інвалідності)

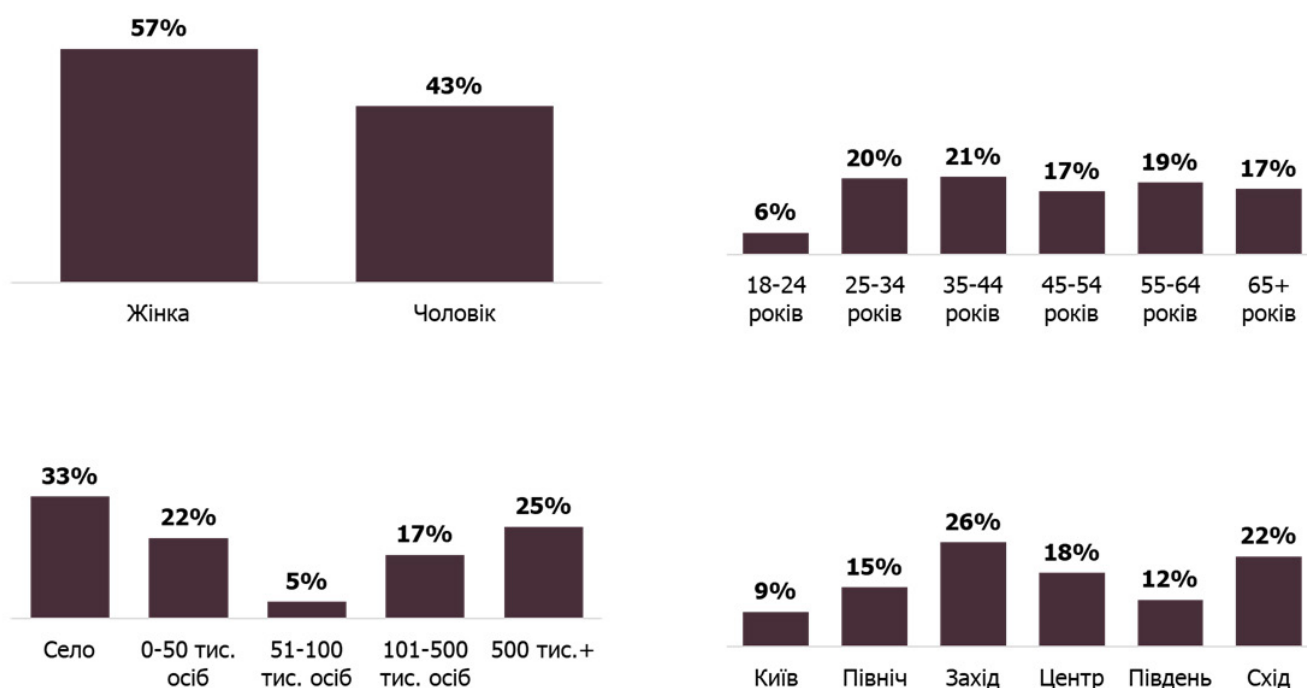
ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ/-ОК

Респонденти/-ки без інвалідності

Розподіл респондентів та респонденток без інвалідності у вибірці за гендерною ідентичністю, віком, типом населеного пункту та макрорегіонами можна побачити на рис. 1.

Серед інших характеристик: 1% опитаних є офіційно призначеним опікуном/-кою людини з інвалідністю, 13% мають родичів/-ок та близьких людей з інвалідністю, яким респонденти та респондентки постійно надають допомогу.

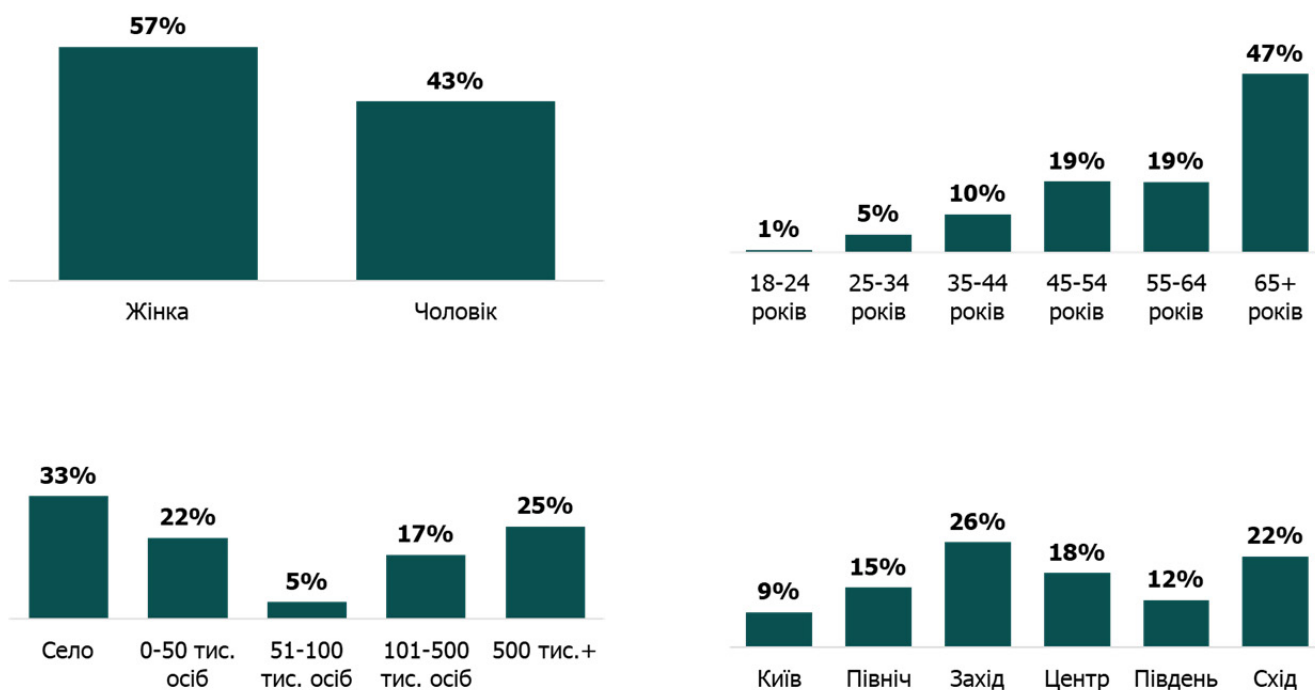
Рисунок 1. Люди без інвалідності: Гендерна ідентичність, вік, типи населеного пункту, макрорегіони

Респонденти/-ки з інвалідністю

Розподіл респондентів та респонденток з інвалідністю у вибірці за гендерною ідентичністю, віком, типом населеного пункту та макрорегіонами можна побачити на рис. 2. Варто зауважити, що розподіл за макрорегіоном і типом населеного пункту відповідає розподілу респондентів та респонденток без інвалідності.

Рисунок 2. Люди з інвалідністю: Гендерна ідентичність, вік, тип населеного пункту, регіон

Згідно із запитаннями Вашингтонської групи², маємо таку представленість людей з інвалідністю, які мають труднощі, що можуть виникнути під час виконання певних дій: 50% респондентів/-ок відчувають труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами, 24% мають труднощі із зором, 18% – зі слухом, 17% – під час усного спілкування, 16% – із запам'ятовуванням або концентрацією уваги, 16% мають труднощі з самообслуговуванням (див. Таблицю 1).

² Вашингтонська група зі статистики інвалідності (WG) сприяє та координує міжнародне співробітництво в галузі статистики охорони здоров'я, зосереджуючись на розробці показників інвалідності, придатних для переписів населення та національних досліджень. Головне завдання робочої групи – надати інформацію про інвалідність, яку можна порівняти в усьому світі: <https://www.washingtongroup-disability.com>
Опитування Вашингтонської групи з функціональних питань: https://www.washingtongroup-disability.com/fileadmin/uploads/wg/Washington_Group_Short_Set_on_Functioning_UKR.pdf

Таблиця 1. Зараз я прочитаю список різних станів здоров'я, а ви повідомте, будь ласка, чи є вони у вас

	Зазнаю великих труднощів + не можу це робити
Чи відчуваєте ви труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами?	50%
Чи відчуваєте ви труднощі із зором, навіть якщо носите окуляри чи лінзи?	24%
Чи маєте ви труднощі зі слухом, навіть використовуючи слуховий апарат(-и)?	18%
Чи відчуваєте ви труднощі під час усного спілкування, наприклад, щоб розуміти чи бути зрозумілим?	17%
Чи відчуваєте ви труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги?	16%
Чи маєте ви труднощі з самообслуговуванням, наприклад, з умиванням чи одяганням?	16%
Загалом	200

Серед респондентів та респонденток з інвалідністю 88% вказали, що ідентифікують себе як людей з інвалідністю. Серед них 63% мають встановлену інвалідність, зокрема 9% мають 1 групу інвалідності, 47% – 2 групу та 45% – 3 групу.

Додатково до питання з коротким набором Вашингтонської групи було поставлено запитання про вид інвалідності респондента/-ки. Так, серед респондентів/-ок, які ідентифікують себе як людей з інвалідністю, 54% мають порушення опорно-рухового апарату або часткову мобільність, 28% мають загальні захворювання, що призвели до інвалідності, 27% мають порушення зору, 23% – інтелектуальну інвалідність, 14% – проблеми зі слухом, 10% – психосоціальну інвалідність.

Таблиця 2. Який у вас вид інвалідності? (респонденти/-ки, які ідентифікують себе як людей з інвалідністю)

Маю порушення опорно-рухового апарату, часткову мобільність	54%
Маю загальні захворювання, які призвели до інвалідності	28%
Не бачу повністю або маю значні порушення зору	27%
Маю інтелектуальну інвалідність (порушення, які впливають на розумову діяльність, пам'ять, спілкування тощо)	23%
Не чую повністю або маю значні порушення слуху	14%
Маю психосоціальну інвалідність (порушення психіки, ментального здоров'я)	10%
Загалом	176

ОЦІНКА ДОСВІДУ УЧАСТІ У ВИБОРАХ

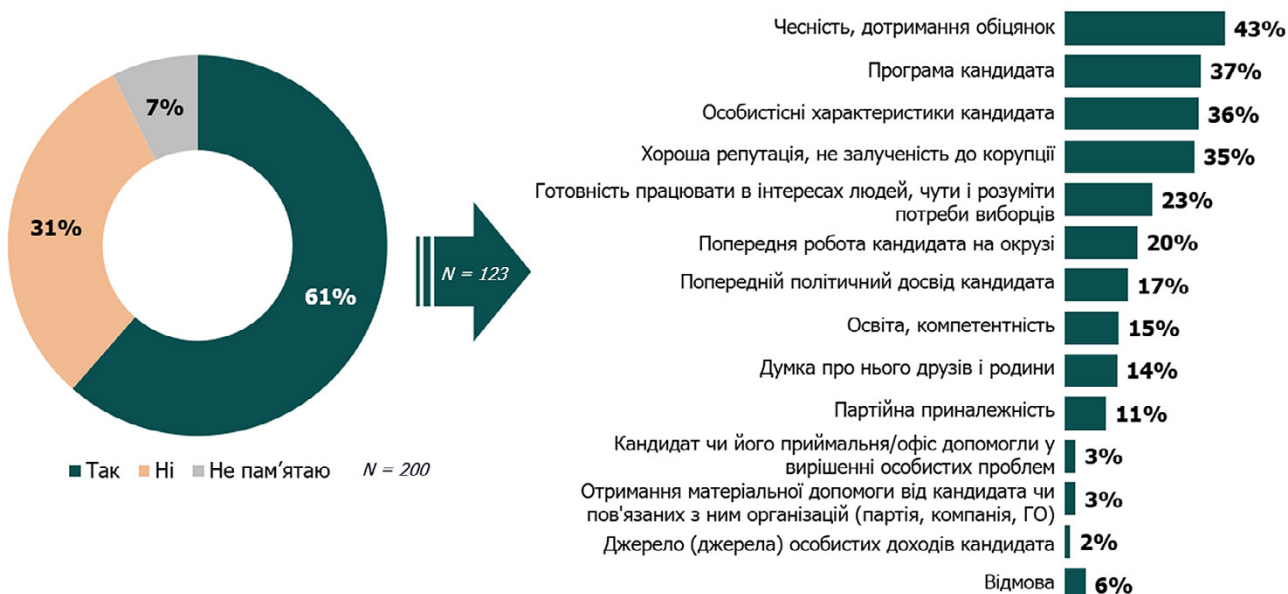
Говорячи про останні проведені вибори, які відбувалися у 2020 році до органів місцевої влади, можна зауважити, що активність людей з інвалідністю та без інвалідності перебуває майже в одному діапазоні (61% та 69% брали участь відповідно).

Для людей з інвалідністю під час обрання кандидата/-ки найважливішим є дотримання обіцянок (43%), програма та особистісні характеристики (37% та 36% відповідно), а також хороша репутація, незалученість до корупції (35%).

Для респондентів/-ок без інвалідності у список найважливіших критеріїв кандидата/-ки входять, як і для людей з інвалідністю, програма (49%, що на 12% більше, ніж для людей з інвалідністю), чесність і дотримання обіцянок (45%, на 2% більше, ніж для людей з інвалідністю) та хороша репутація (40%, на 5% більше, ніж для людей з інвалідністю). Ще один критерій, який увійшов до найважливіших для респондентів/-ок без інвалідності, проте є менш важливим для людей з інвалідністю, – це готовність працювати в інтересах людей, чути й розуміти потреби виборців (30%, що на 7% більше, ніж для людей з інвалідністю).

Можна зауважити, що серед усіх критеріїв, за якими респонденти/-ки обирали, за кого голосувати на місцевих виборах, для людей з інвалідністю показники дещо нижчі, ніж для респондентів/-ок без інвалідності. Винятками є деякі критерії: особистісні характеристики кандидата/-ки (36% для людей з інвалідністю, що на 14% більше, ніж для людей без інвалідності), попередня робота кандидата/-ки на окрузі (20% для людей з інвалідністю та 9% для людей без інвалідності – різниця в 10%), думка друзів, родини про кандидата/-ку (14% для людей з інвалідністю, 5% для людей без інвалідності – різниця в 9%). (Див. рисунок 5)

Рисунок 3. Люди з інвалідністю: Чи голосували ви на останніх місцевих виборах у 2020 році? (всі респонденти/-ки). За якими критеріями ви обирали, за кого голосувати на місцевих виборах, востаннє, коли вони були у вашому населеному пункті? (ті, хто голосував). (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблицях 1.1, 1.2 Додатка)

Рисунок 4. Люди без інвалідності: Чи голосували ви на останніх місцевих виборах у 2020 році? (всі респонденти/-ки). За якими критеріями ви обирали, за кого голосувати на місцевих виборах, востаннє, коли вони були у вашому населеному пункті? (ті, хто голосував). (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблицях 1.1, 1.2 Додатка)

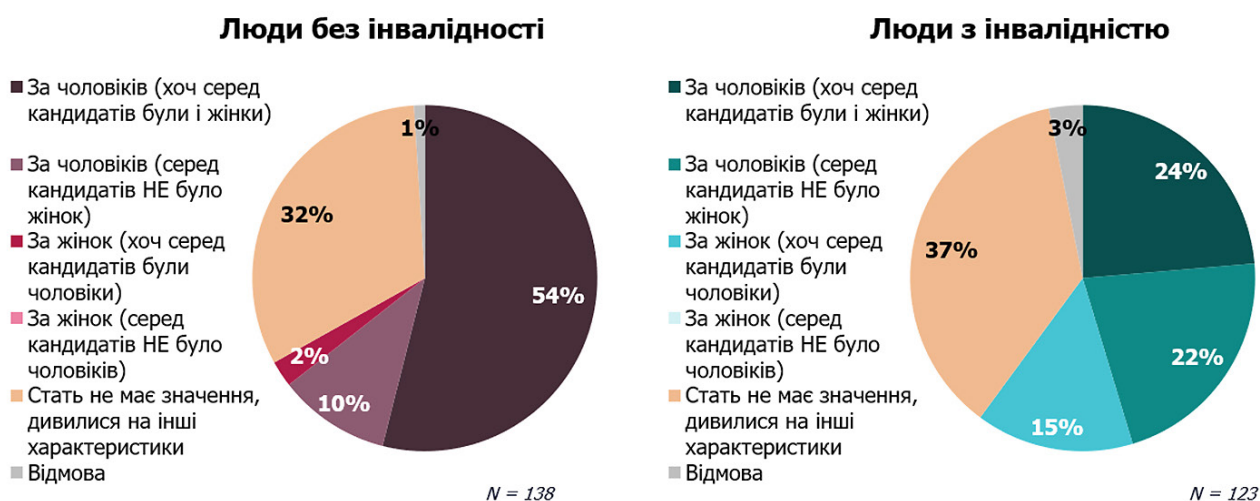

Рисунок 5. Порівняння відповідей людей без інвалідності та людей з інвалідністю: За якими критеріями ви обирали, за кого голосувати на місцевих виборах, востаннє, коли вони були у вашому населеному пункті? (ті, хто голосував). (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.2 Додатка)

Під час голосування на виборах гендерна ідентичність не мала значення для 37% людей з інвалідністю та 32% людей без інвалідності. Водночас люди з інвалідністю менше голосують за чоловіків, якщо порівняти з людьми без інвалідності: за чоловіків голосували 24% людей з інвалідністю та 54% людей без інвалідності (хоча серед кандидатів були жінки). Також люди з інвалідністю схильні більше голосувати за жінок, хоча серед кандидатів є чоловіки (15%), тоді як для людей без інвалідності цей показник становить 2%.

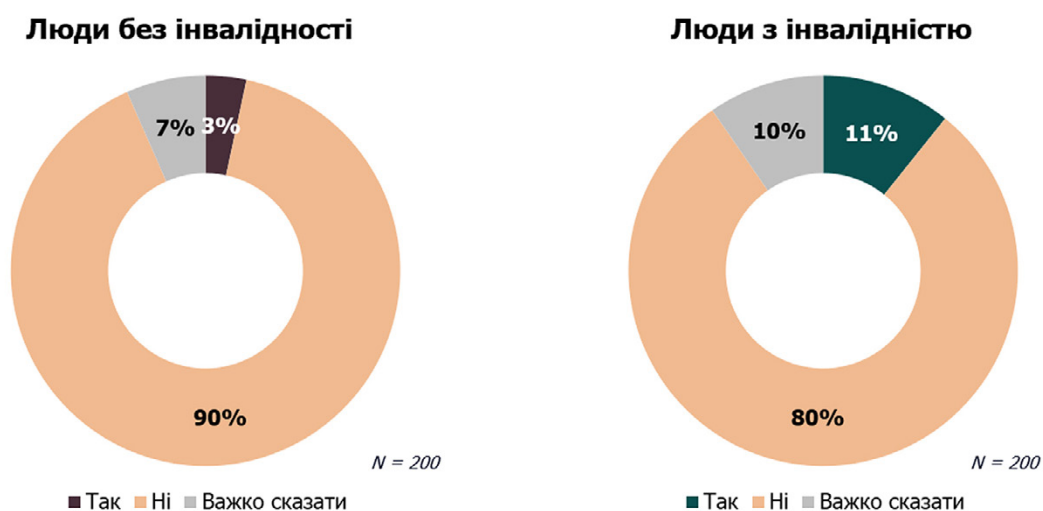
Рисунок 6. Ви голосували за чоловіків чи жінок? (ті, хто голосував). (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.4 Додатка)

Якщо говорити про політичних лідерів/-ок та лідерів/-ок місцевого самоврядування з інвалідністю, то частка тих, хто їх знає, вища серед респондентів/-ок з інвалідністю (11% проти 3% респондентів/-ок без інвалідності). Водночас варто зауважити, що не знає про таких лідерів/-ок більша частина респондентів/-ок як з інвалідністю, так і без неї (80-90%).

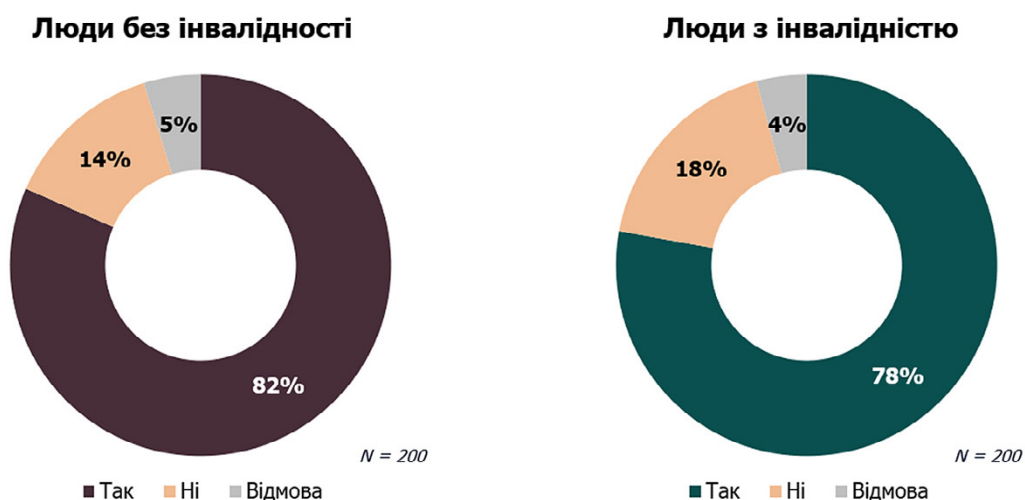
Зазвичай респонденти/-ки з обох ЦА зазначають, що знають не більше ніж 1-3 осіб, які є політичними лідерами/-ками з інвалідністю (серед респондентів/-ок, які знають політичних лідерів/-ок з інвалідністю).

Рисунок 7. Чи знаєте ви політичних лідерів/-ок та/або лідерів/-ок місцевого самоврядування з інвалідністю? (всі респонденти/-ки). (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.4 Додатка)

Цікавим є те, що за політичного лідера/-ку з інвалідністю швидше готові проголосувати люди без інвалідності 82%, хоча серед людей з інвалідністю також високий рівень підтримки кандидатів/-ок з інвалідністю – 78%.

Рисунок 8. Чи проголосували б ви за політичного лідера/-ку з інвалідністю (якби його/її програма і політична позиція вас повністю влаштовували)? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.5 Додатка)

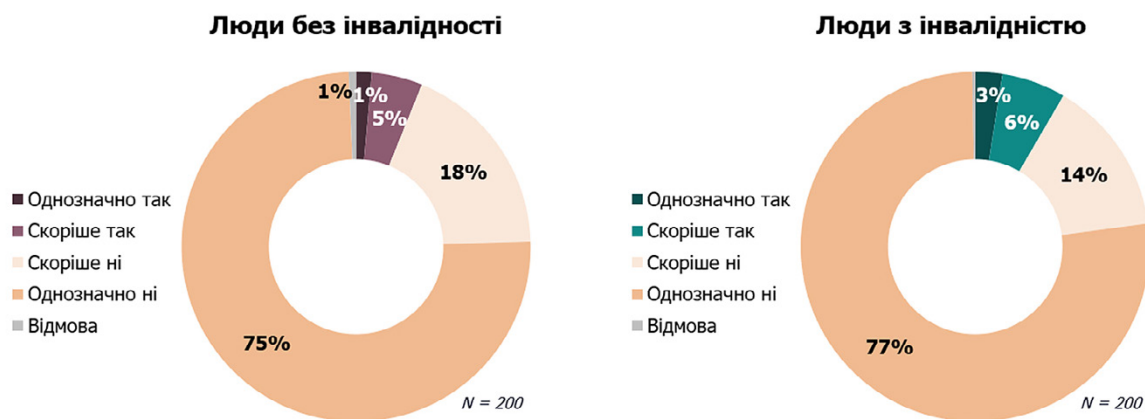

Готовність самостійно балотуватися на місцевих виборах низька як серед людей без інвалідності (6%), так і серед людей з інвалідністю (8%).

Зокрема, серед людей без інвалідності менше чоловіків, які однозначно не готові балотуватися на місцевих виборах, якщо порівняти з загальною кількістю (63%).

Розподіл відповідей, що саме потрібно респондентам/-кам, які готові були б самостійно балотуватися на місцевих виборах, наведено в таблиці 3.

Рисунок 9. Чи були б ви готові самостійно балотуватись на місцевих виборах? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.6 Додатка)

Таблиця 3. Що вам потрібно для того, щоб балотуватись на місцевих виборах? (респонденти/-ки, які готові самостійно балотуватись на місцевих виборах)

	Люди з інвалідністю	Люди без інвалідності
Своя команда	65%	52%
Підтримка місцевих засобів інформації	49%	31%
Підтримка чинних політиків/політичних сил	46%	8%
Забезпечення чесного проведення виборів	46%	48%
Допомога з формуванням передвиборчої програми	45%	21%
Детальніше вивчити місцеві проблеми та потреби мешканців	45%	52%
Щоб рідні перебрали на себе обов'язки по господарству та/або догляду за близькими	44%	19%
Забезпечення рівних можливостей участі для різних людей (за ознаками гендеру/віку/національності/ інвалідності тощо)	42%	37%
Забезпечити собі підтримку політичної партії	37%	17%
Підтримка сім'ї/рідних	35%	23%
Гарантії, що внаслідок участі у виборах ви не опинитеся у небезпеці через опозицію до наявної місцевої влади	31%	35%
Організувати простір для комунікації з виборцями	25%	20%
Стартовий капітал (напр. для виборчої кампанії)	21%	47%
Загалом	17*	12*

*база недостатня для надійного аналізу

ОЦІНКА ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ НАСЕЛЕННЯ, ЗОКРЕМА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

В обох ЦА під поняттям «політичної участі» на національному рівні переважно розуміють голосування на виборах (76% людей з інвалідністю та 75% людей без інвалідності), участь у діяльності політичних партій (44% людей з інвалідністю та 55% людей без інвалідності) та створення груп контролю за діяльністю влади (30-31% людей з інвалідністю та людей без інвалідності відповідно). Далі погляди про поняття політичної участі у людей з інвалідністю та людей без інвалідності розходяться. Для людей з інвалідністю сюди входить допомога політичним кампаніям (28%) та звернення до чиновників (24%), а для людей без інвалідності – ініціювання та підписання петицій (39%).

На місцевому рівні під політичною участю респонденти/-ки з обох ЦА, так само як і на національному рівні, розуміють голосування на виборах (72% людей з інвалідністю та 58% людей без інвалідності) та участь у діяльності політичних партій (34% людей з інвалідністю та 45% людей без інвалідності).

Якщо говорити про поняття політичної участі у громадському секторі, то бачимо, що як люди з інвалідністю, так і люди без інвалідності розуміють це насамперед як участь у громадських слуханнях (55-56% відповідно). Ще під політичною участю у громадському секторі розуміють участь у суспільно-політичних організаціях, асоціаціях, правозахисних групах, громадських рухах (39% людей з інвалідністю та 42% людей без інвалідності) та волонтерство (36% людей з інвалідністю та 47% людей без інвалідності).

Рисунок 10. Люди з інвалідністю: Що ви розумієте під поняттям «політичної участі» ...на національному рівні, ...на місцевому рівні ...у громадському секторі? (всі респонденти/-ки)

	На національному рівні	На місцевому рівні	У громадському секторі
Голосування на виборах	76%	72%	26%
Участь у діяльності політичних партій	44%	34%	6%
Створення груп контролю за діяльністю влади (розподіл бюджету, прийняття рішень, законів)	30%	20%	23%
Допомога політичним кампаніям (інформування, агітація, консультування населення, організаційна допомога тощо)	28%	31%	9%
Звернення до чиновників (особисто чи онлайн за допомогою різних каналів комунікації)	24%	25%	24%
Участь у громадських слуханнях	20%	33%	55%
Участь в офіційному дорадчому органі або органі прийняття рішень (державні установи, школи, органи місцевого самоврядування тощо)	19%	18%	18%
Допомога людям у складних життєвих обставинах (грошові пожертвування, допомога з житлом, їжею, одягом тощо)	18%	26%	29%
Участь в суспільно-політичних організаціях, асоціаціях, правозахисних групах, громадських рухах	18%	18%	39%
Ініціювання та підписання петицій	17%	30%	29%
Пожертвування грошей на користь суспільно-корисної справи	14%	20%	26%
Волонтерство	12%	12%	36%
Протести, акції для привернення уваги до різних суспільних питань	12%	21%	23%
Створення ініціатив колективної самоорганізації, таких як комітет ОСББ, будинкові чати, групи самооборони, волонтерські групи тощо)	3%	22%	39%

N = 200

Рисунок 11. Люди без інвалідності: Що ви розумієте під поняттям «політичної участі» ...на національному рівні, ...на місцевому рівні ...у громадському секторі? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблицях 1.7-1.9 Додатка)

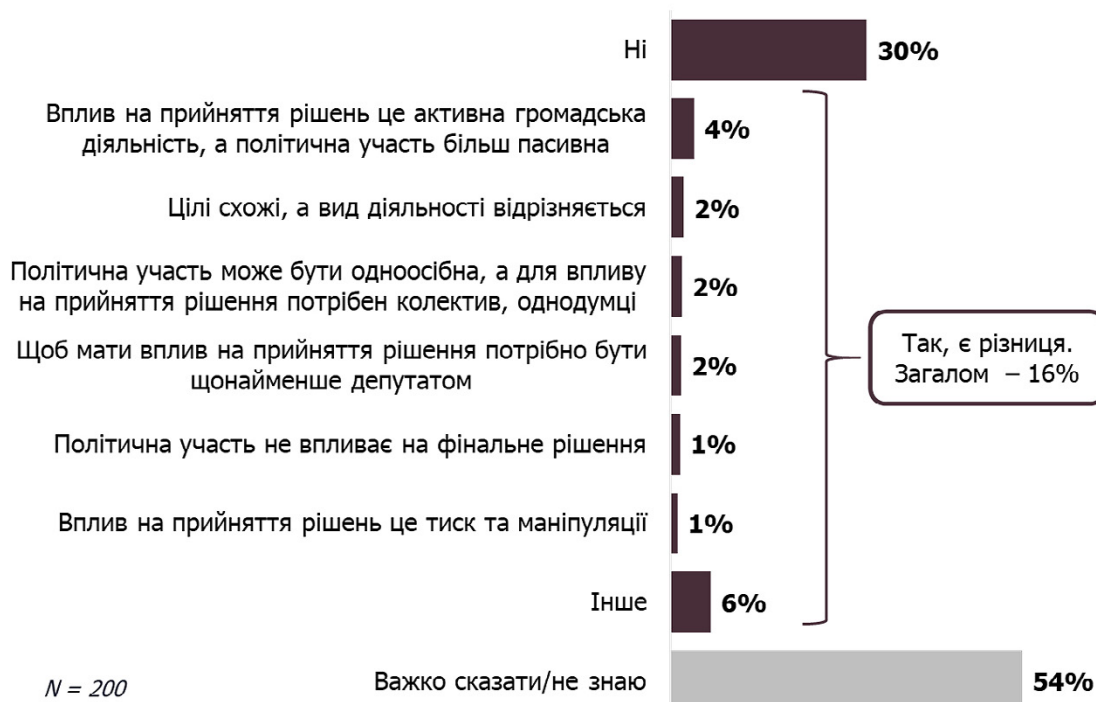

Те, що різниці між політичною участю і впливом на ухвалення рішень немає, підтримують в обох ЦА майже з однаковим показником (31% та 30%). Про те, що різниця все ж таки є, зазначили 14% серед людей з інвалідністю та 16% серед людей без інвалідності (тези про відмінності між політичною участю та впливом на ухвалення рішень показані на рисунках 12 та 13 для кожної ЦА). Водночас це питання виявилось складним для обох ЦА, оскільки понад половина опитаних у кожній з них (54%) не змогли дати на нього відповідь.

Рисунок 12. Люди з інвалідністю: На вашу думку, чи є різниця між політичною участю і впливом на ухвалення рішень? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.10 Додатка)

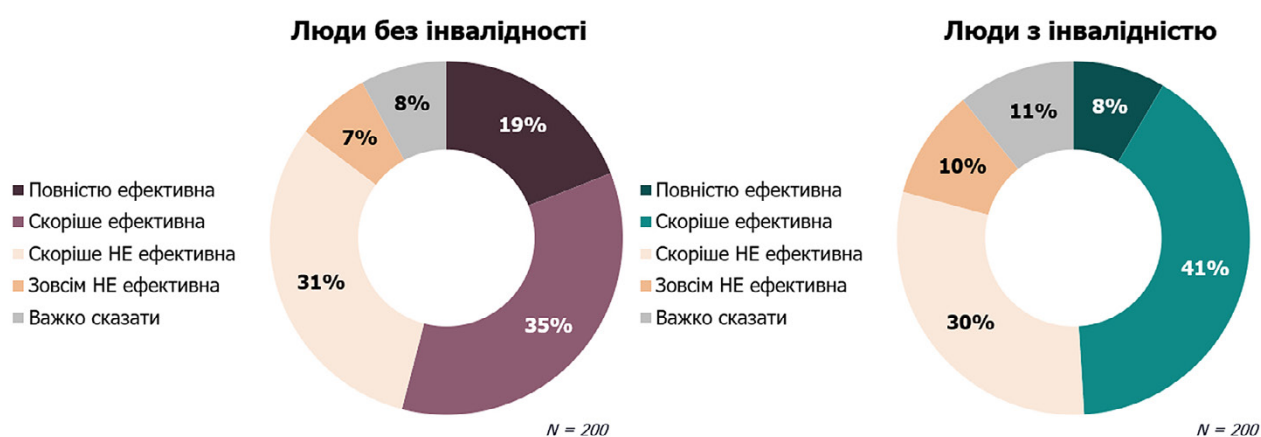

Рисунок 13. Люди без інвалідності: На вашу думку, чи є різниця між політичною участю і впливом на ухвалення рішень? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.10 Додатка)

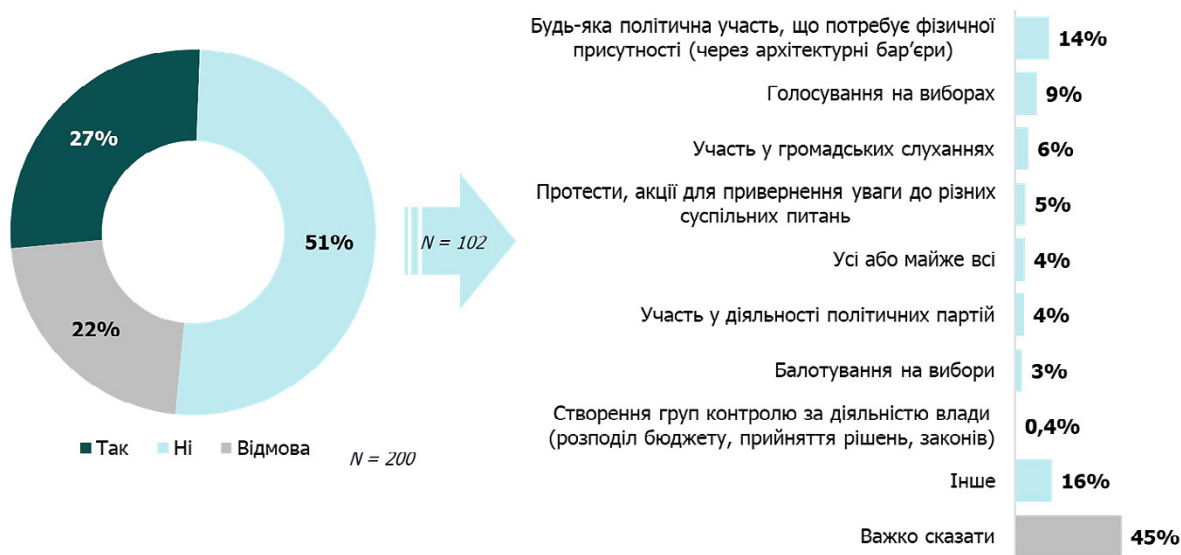
Розподіл відповідей щодо ефективності участі громадян/-ок у діяльності громадських організацій для політичної участі схожий серед людей з інвалідністю та людей без інвалідності. Значна частина респондентів/-ок у кожній ЦА вважають її ефективною (54% серед людей без інвалідності та 49% серед людей з інвалідністю). Водночас частка респондентів/-ок, які вважають таку участь повністю ефективною, вища серед людей без інвалідності – 19%, тоді як серед людей з інвалідністю – 8%.

Рисунок 14. Наскільки ефективною ви вважаєте участь громадян/-ок у діяльності громадських організацій для політичної участі? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.11 Додатка)

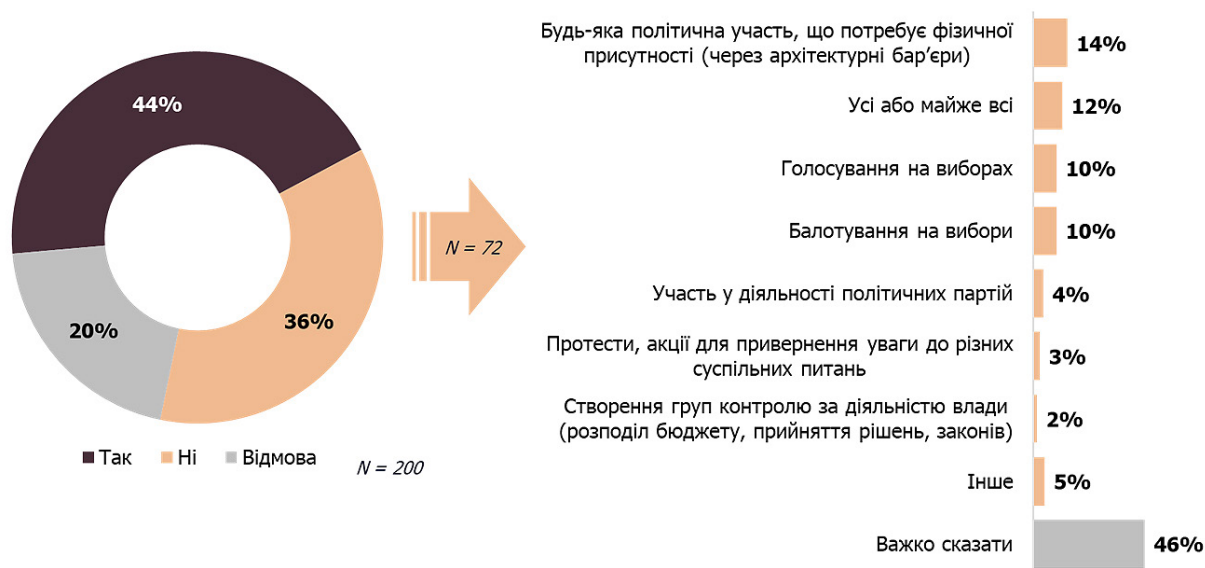

Аналізуючи відповіді респондентів/-ок щодо доступності різних видів політичної участі для людей з інвалідністю, можна зауважити, що люди без інвалідності оцінюють обмеження нижче (36%), ніж люди з інвалідністю (51%). Те, що людям з інвалідністю доступні всі види політичної участі, вважають 27% респондентів/-ок з інвалідністю та 44% без інвалідності. Серед видів політичної участі, які недоступні для людей з інвалідністю, респонденти/-ки з обох ЦА називають ті, що потребують фізичної присутності (14%), пов'язані з архітектурними бар'єрами (відсутністю ліфтів, пандусів тощо).

Рисунок 15. Люди з інвалідністю: Чи всі види політичної участі доступні для людей з інвалідністю? (всі респонденти/-ки) Які види політичної участі НЕ доступні для людей з інвалідністю? (ті, хто вважає, що не всі види політичної участі доступні для людей з інвалідністю) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.13 Додатка)

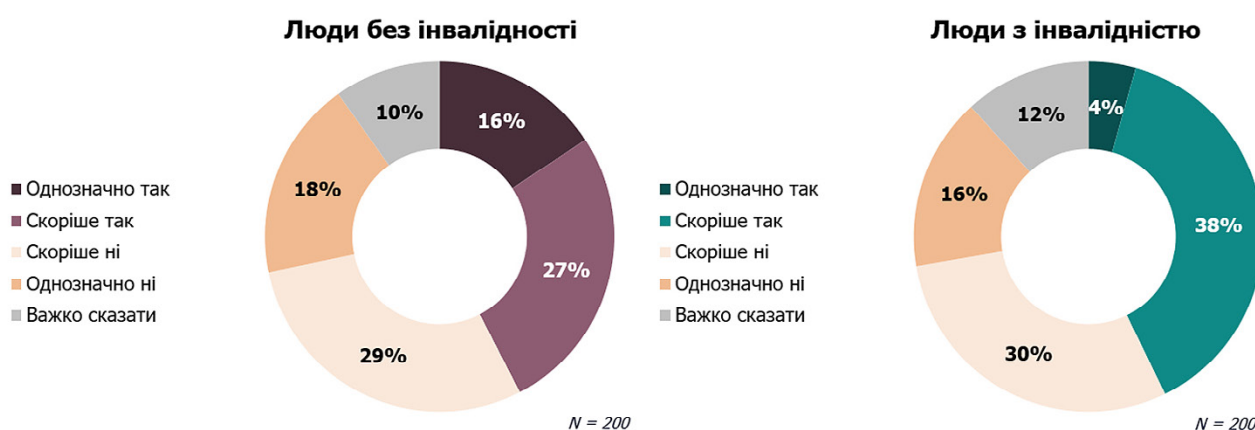

Рисунок 16. Люди без інвалідності: Чи всі види політичної участі доступні для людей з інвалідністю? (всі респонденти/-ки). Які види політичної участі НЕ доступні для людей з інвалідністю? (ті, хто вважає, що не всі види політичної участі доступні для людей з інвалідністю) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.13 Додатка)

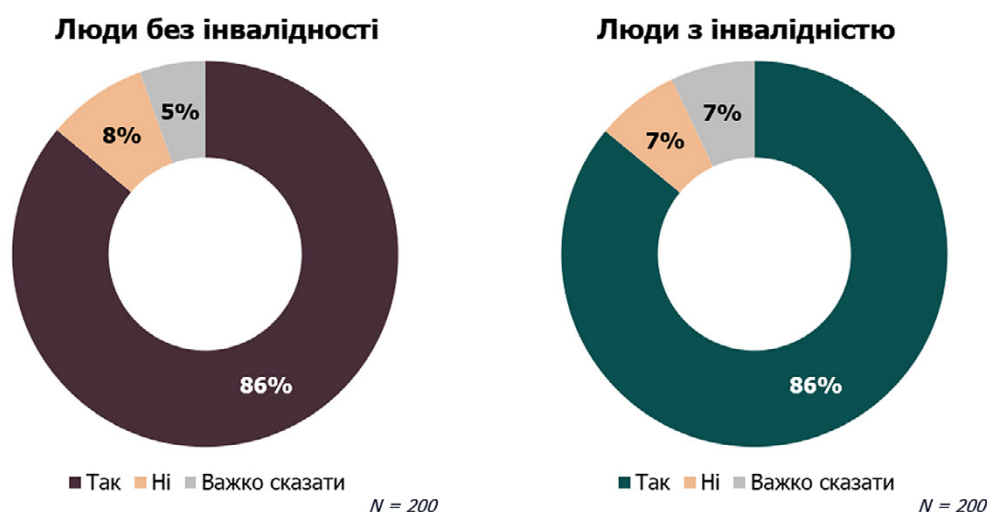
Погляди щодо можливості політичної участі або ухвалення рішень для людей з інвалідністю, які проживають у закритих закладах, схожі: 42-43% респондентів/-ок у кожній ЦА вважають, що політична участь таких людей можлива. Проте серед людей без інвалідності більша частка тих, хто говорить «однозначно можлива» – 16%, тоді як серед людей з інвалідністю так вважають 4%.

Рисунок 17. На вашу думку, чи можлива політична участь або ухвалення рішень для людей з інвалідністю, які проживають у закритих закладах (інтернатах, будинках для літніх людей тощо)? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.14 Додатка)

Більшість респондентів/-ок в обох ЦА вважають, що можливості політичної участі для жінок та чоловіків рівні (86% у кожній ЦА).

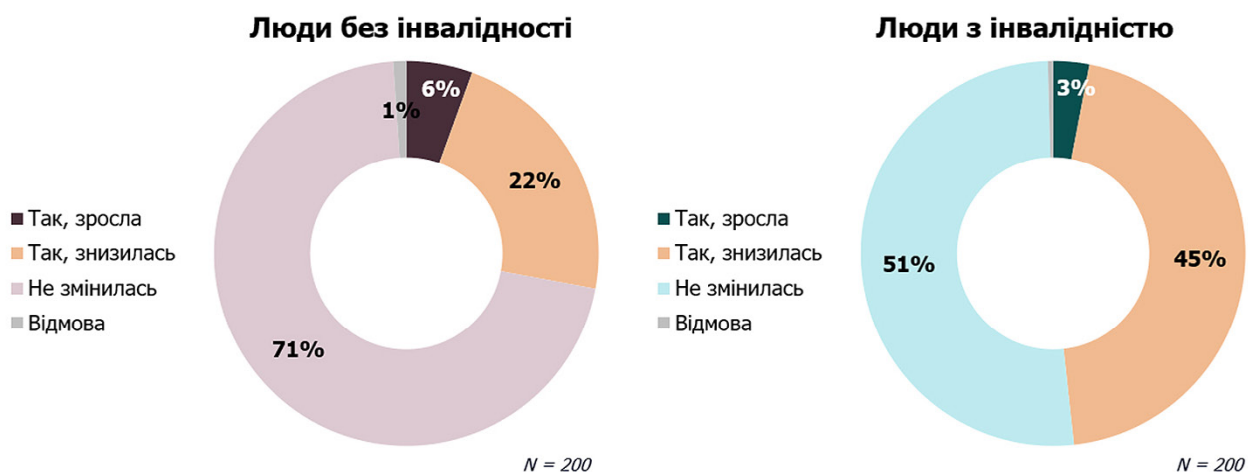
Рисунок 18. На вашу думку, чи рівні можливості політичної участі для жінок та чоловіків? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.15 Додатка)

ОЦІНКА ДОСВІДУ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА БЕЗ ІНВАЛІДНІСТІ

За останні два роки залученість до політичної участі зросла для 3% людей з інвалідністю та для 6% людей без інвалідності. Серед людей з інвалідністю політична участь знизилась для 45% опитаних, тоді як серед людей без інвалідності таких 22%. Така різниця в показниках зниженої залученості до політичної участі може підкреслювати підвищену вразливість людей з інвалідністю під час повномасштабного вторгнення РФ. Тобто людям з інвалідністю складніше бути залученими до політичної участі під час бойових дій, обстрілів, воєнних атак.

Рисунок 19. Чи змінилась ваша залученість до політичної участі за останні два роки? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.16-1.17 Додатка)

Серед активностей, у яких респонденти/-ки брали участь за минулі два роки, лідирують пожертви грошей для суспільно корисної справи (32% серед людей з інвалідністю та 26% серед людей без інвалідності), допомога людям у СЖО (25% серед людей з інвалідністю та 28% серед людей без інвалідності) та волонтерство (17% серед людей з інвалідністю та 34% серед людей без інвалідності). Дещо дивним є те, що люди з обох ЦА зазначають, що вони брали участь у голосуванні на виборах за останні 2 роки, адже за цей період жодних виборів проведено не було. Пояснити це можна хіба тим, що респонденти/-ки подумали про останні вибори, в яких вони брали участь.

Аналізуючи види активностей за минулі два роки, можна зауважити, що майже для чверті респондентів/-ок у кожній ЦА не було нового досвіду. Тобто у всіх названих видах активностей респонденти/-ки брали участь і раніше.

Новим досвідом як для людей з інвалідністю, так і для людей без інвалідності було волонтерство, проте серед людей з інвалідністю цей вид активності новий для 12%, а серед людей без інвалідності – для 30%. Також одним

із нових видів активностей, які називали найбільше, є допомога людям у СЖО (10% для кожної ЦА).

Рисунок 20. Люди з інвалідністю: В яких активностях ви особисто брали участь за минулі два роки? Що з цього було новим досвідом для вас?³ (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.18 Додатка)

Рисунок 21. Люди без інвалідності: В яких активностях ви особисто брали участь за минулі два роки? Що з цього було новим досвідом для вас? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.17 Додатка)

3 Новий досвід перераховано до всієї бази респондентів/-ок серед людей з інвалідністю та людей без інвалідності. У Додатку 1 (таблиця 1.18) показано розподіл відповідей людей з інвалідністю за видами труднощів серед тих, хто брав участь у різних активностях за минулі 2 роки, тому показники за тоталом у графіку та таблиці дещо відрізняються.

В обох ЦА низький відсоток тих, хто потребує додаткових знань чи іншої підтримки, щоб брати активну участь у політичному житті (4% та 3%). Водночас про те, що в питанні політичної участі достатньо обізнані, і саме тому не потребують додаткових знань, зазначили 41% респондентів/-ок з інвалідністю та 48% людей без інвалідності.

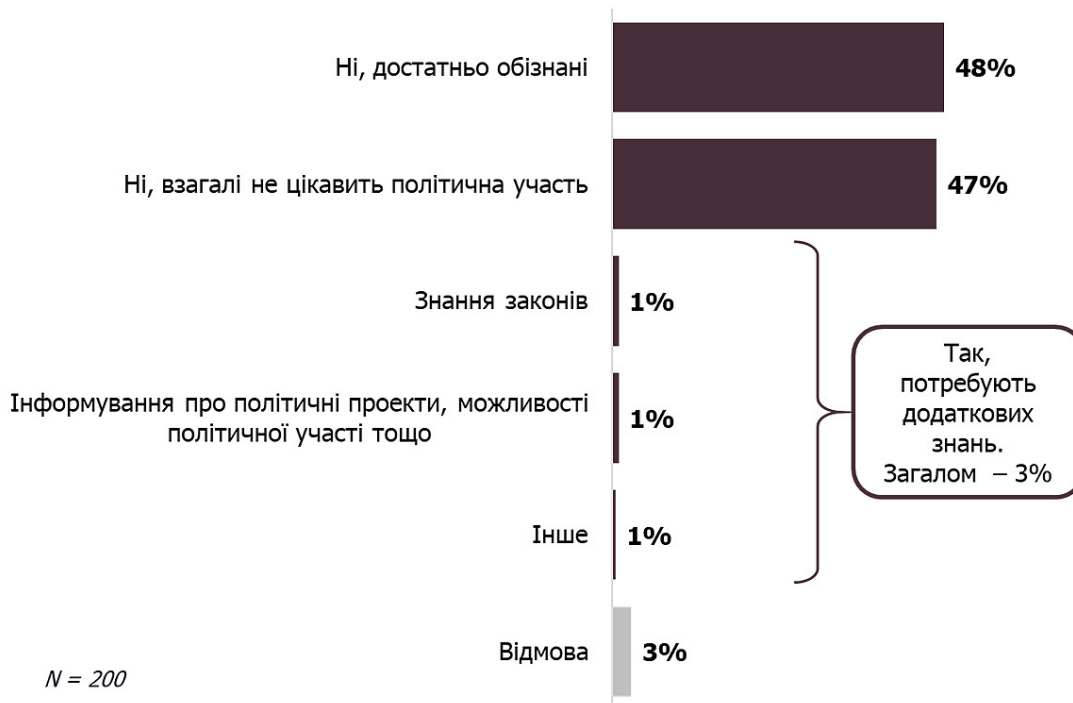
Про те, що політична участь їх не цікавить узагалі, сказали 50% людей з інвалідністю та 47% людей без інвалідності. А втім, якщо подивитися на розподіл відповідей у попередньому запитанні, можемо побачити, що насправді до політичної участі та інших активностей суспільного життя залучено понад 65% серед людей з інвалідністю та понад 73% серед людей без інвалідності (тобто не брали участь 35% та 27% респондентів/-ок у кожній ЦА відповідно).

Тож можна припустити, що не всі види активностей респонденти/-ки співвідносять з політичною участю. Уявлення щодо власної залученості та реальність відрізняються – люди фактично більше беруть участь у різних активностях, якщо порівняти з їхньою власною оцінкою політичної участі.

Рисунок 22. Люди з інвалідністю: Чи потребуєте ви додаткових знань або іншої підтримки, щоб брати активну участь у політичному житті? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.19 Додатка)

Рисунок 23. Люди без інвалідності: Чи потребуєте ви додаткових знань або іншої підтримки, щоб брати активну участь у політичному житті? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.19 Додатка)

БАР'ЄРИ НА ШЛЯХУ ДО ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ

Щонайменше 17% респондентів/-ок з інвалідністю та 8% респондентів/-ок без інвалідності знають, були свідками або особисто зіштовхувалися з різними бар'єрами під час політичної участі. Найпоширенішим бар'єром серед обох ЦА є правові та адміністративні обмеження через відсутню реєстрацію чи відсутність громадянства (55% серед людей з інвалідністю та 53% серед людей без інвалідності). Варто зауважити, що люди з інвалідністю загалом краще обізнані про різні бар'єри та частіше стикалися з ними особисто (особливо якщо йдеться про фізичні бар'єри: відсутність доступного входу до дільниці, ліфтів, шрифту Брайля, жестової мови, доступних методів голосування тощо – 5% людей з інвалідністю зіштовхувалися особисто).

Рисунок 24. Люди з інвалідністю: Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.20 Додатка)

Рисунок 25. Люди без інвалідності: Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.21 Додатка)

Якщо говорити про подолання бар'єрів політичної участі, які перешкоджають людям з інвалідністю, то погляди самих людей з інвалідністю та людей без інвалідності збігаються. В обох ЦА передусім зазначили, що потрібно забезпечити політичну участь для всіх, зокрема для людей з інвалідністю (41% людей з інвалідністю та 38% людей без інвалідності).

Також серед способів подолання бар'єрів політичної участі, які називали найчастіше: привернення уваги суспільства до наявних бар'єрів (39% серед людей з інвалідністю та 27% серед людей без інвалідності), забезпечення доступності до будівель (пандуси, ліфти тощо) (35% серед людей з інвалідністю та 34% серед людей без інвалідності), коректне ставлення до людей з інвалідністю (не наголошувати на інвалідності, спілкуватися безпосередньо з людиною, а не тими, хто її супроводжує тощо) – називали 33% людей з інвалідністю та 31% людей без інвалідності.

Рисунок 26. Як, на вашу думку, потрібно долати бар'єри політичної участі, які перешкоджають людям з інвалідністю? (всі респонденти/-ки)

Щодо того, хто все ж має забезпечити подолання бар'єрів політичної участі для людей з інвалідністю, погляди респондентів/-ок в обох ЦА збігаються з різницею 1-4% щодо кожного твердження. Тож передовсім респонденти/-ки вважають, що такі бар'єри має долати влада на місцевому рівні (80% та 78%), потім влада на національному рівні (63% та 62%), громадські організації людей з інвалідністю (13% та 15%).

Рисунок 27. Хто має забезпечити подолання бар'єрів політичної участі для людей з інвалідністю? (всі респонденти/-ки)

ОЦІНКА ОЧІКУВАНЬ ВІД ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Переважна більшість респондентів/-ок (83%) в обох ЦА підтримують вступ України до Європейського Союзу. Проте серед людей з інвалідністю частка тих, хто однозначно підтримує вступ у ЄС, 44%, що на 10% менше, як порівняти з людьми без інвалідності (54%).

Рисунок 28. Чи підтримуєте ви вступ України до Європейського Союзу? (всі респонденти/-ки)

Очікування від вступу в ЄС схожі серед людей з інвалідністю та людей без інвалідності. Якщо розглядати детальніше зміни для України, то можна зауважити, що насамперед від вступу в ЄС очікують зміцнення економіки (74% серед людей з інвалідністю та 82% людей без інвалідності), зменшення корупції та підвищення прозорості влади (65% серед людей з інвалідністю та 73% людей без інвалідності), можливості для повоєнної відбудови (59% серед людей з інвалідністю та 65% людей без інвалідності), залучення міжнародних інвестицій (58% серед людей з інвалідністю та 62% людей без інвалідності) та створення нових робочих місць (52% серед людей з інвалідністю та 68% людей без інвалідності). Спостерігається, що очікувані зміни для України збігаються з основними особистими змінами, проте з дещо нижчими показниками.

Також варто зазначити, що люди з інвалідністю частіше, ніж люди без інвалідності говорили, що серед особистих змін для них важливий захист від дискримінації за ознакою інвалідності (29% людей з інвалідністю до 7% людей без інвалідності) та захист від дискримінації за ознакою віку (20% людей з інвалідністю проти 7% людей без інвалідності).

Рисунок 29. Люди з інвалідністю: Яких змін ви очікуєте від вступу до Європейського Союзу для України? На які зміни ви очікуєте від вступу до Європейського Союзу для вас? (ті, хто підтримує вступ до ЄС)

Рисунок 30. Люди без інвалідності: Яких змін ви очікуєте від вступу до Європейського Союзу для України? На які зміни ви очікуєте від вступу до Європейського Союзу для вас? (ті, хто підтримує вступ до ЄС)

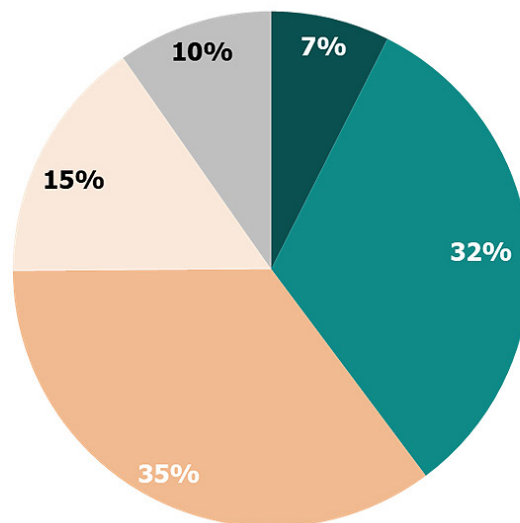
Рисунок 31. Яких змін ви очікуєте від вступу до Європейського Союзу для вас? (ті, хто підтримує вступ до ЄС)

Респонденти/-ки в обох ЦА більше схиляються до думки, що громадянське суспільство мінімально залучене або зовсім не залучене до євроінтеграційних процесів (50% серед людей з інвалідністю та 47% серед людей без інвалідності). Водночас майже третина в кожній ЦА вважають, що громадянське суспільство помірно залучене до євроінтеграційних процесів, тобто висвітлюють та інформують про важливі суспільні питання, можуть брати участь в ухваленні рішень, але не завжди можуть мати вагомий вплив. Та майже кожен шостий серед людей без інвалідності вважає, що громадянське суспільство залучене активно, тобто має вплив на формування порядку денного щодо євроінтеграції. Серед людей з інвалідністю так вважають 7%.

Рисунок 32. Люди з інвалідністю: На вашу думку, наскільки громадянське суспільство залучене до євроінтеграційних процесів? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.3 Додатка)

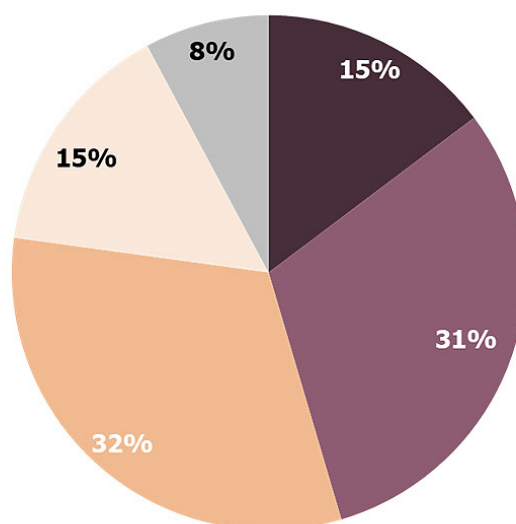
- Активно залучене (можуть брати участь у прийнятті рішень, висвітлюють важливі суспільні питання, мають вплив на формування порядку денного щодо євроінтеграції)
- Помірно залучене (висвітлюють та інформують про важливі суспільні питання, можуть брати участь у прийнятті рішень, але не завжди можуть мати вагомий вплив)
- Мінімально залучене (можуть лише висвітлювати та інформувати про важливі суспільні питання)
- Зовсім не залучене, не мають жодного впливу на формування порядку денного щодо євроінтеграції
- Важко сказати

N = 200

Рисунок 33. Люди без інвалідності: На вашу думку, наскільки громадянське суспільство залучене до євроінтеграційних процесів? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.3 Додатка)

- Активно залучене (можуть брати участь у прийнятті рішень, висвітлюють важливі суспільні питання, мають вплив на формування порядку денного щодо євроінтеграції)
- Помірно залучене (висвітлюють та інформують про важливі суспільні питання, можуть брати участь у прийнятті рішень, але не завжди можуть мати вагомий вплив)
- Мінімально залучене (можуть лише висвітлювати та інформувати про важливі суспільні питання)
- Зовсім не залучене, не мають жодного впливу на формування порядку денного щодо євроінтеграції
- Важко сказати

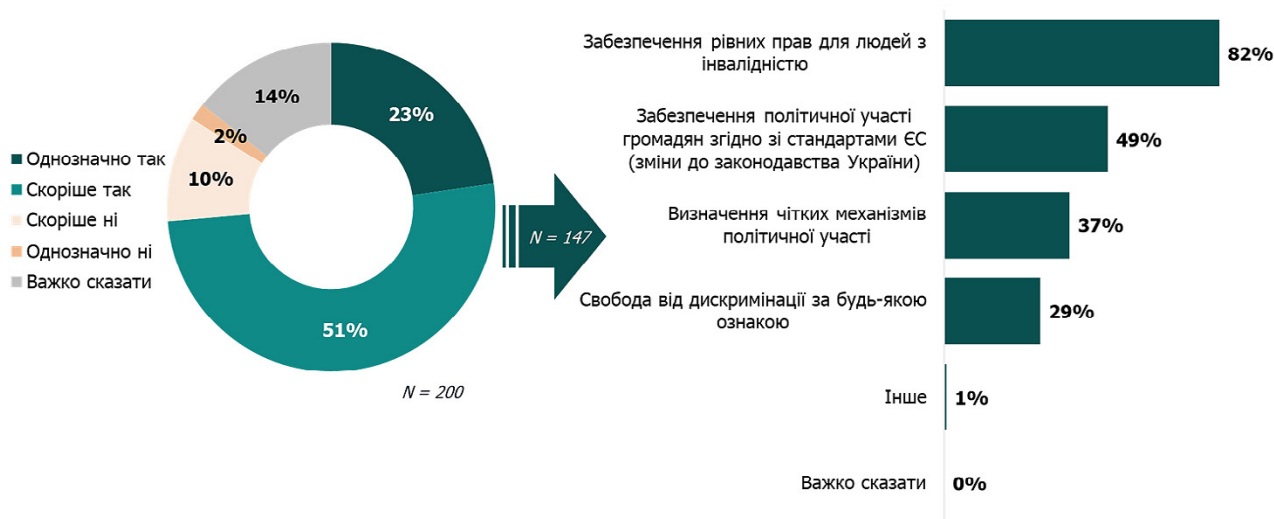
N = 200

Більшість респондентів/-ок в обох ЦА вважають, що вступ України до Європейського Союзу покращить доступ громадян/-ок до політичної участі (74% серед людей з інвалідністю та 61% серед людей без інвалідності). Варто

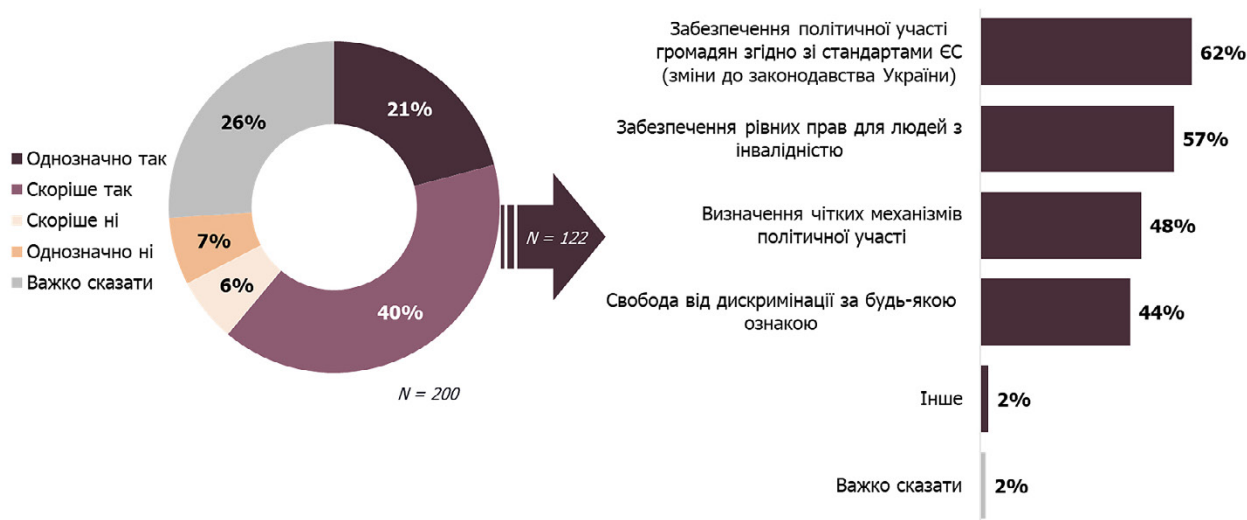
зауважити, що понад чверть людей без інвалідності не змогли дати відповідь на це питання.

Люди з інвалідністю вважають, що вступ до ЄС допоможе забезпечити рівні права для людей з інвалідністю (82%), тоді як серед людей без інвалідності ця частка становить 57%. Люди без інвалідності більше очікують на те, що вступ у ЄС забезпечить політичну участь громадян/-ок згідно зі стандартами ЄС (зміни до законодавства України) – 62%, тоді як серед людей з інвалідністю так думають 49%.

Рисунок 34. Люди з інвалідністю: Чи може вступ України до Європейського Союзу покращити доступ громадян/-ок до політичної участі? (всі респонденти/-ки). Як саме? (ті, хто обрав варіант «Однозначно так» або «Скоріше так») (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.3 Додатка)

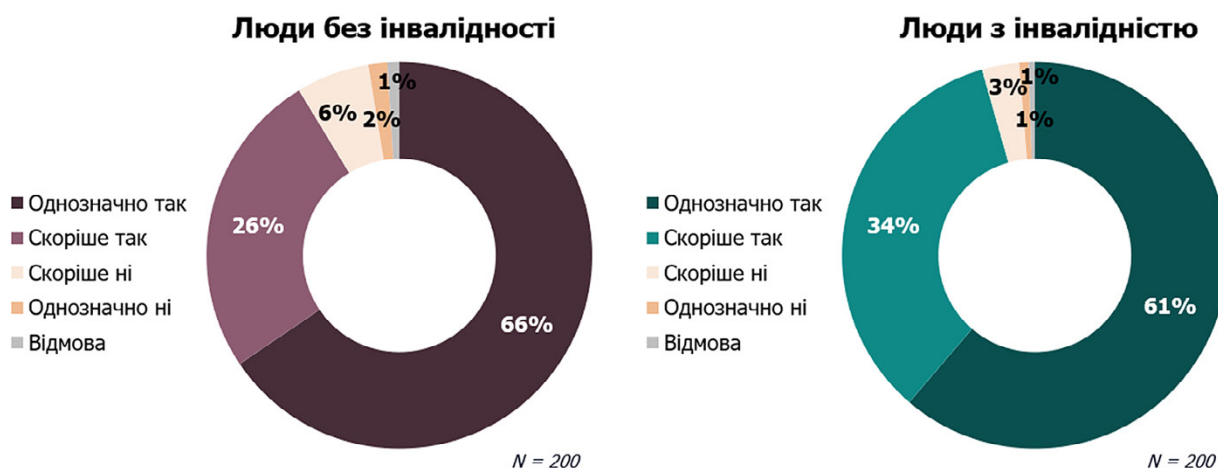

Рисунок 35. Люди без інвалідності: Чи може вступ України до Європейського Союзу покращити доступ громадян/-ок до політичної участі? (всі респонденти/-ки). Як саме? (ті, хто обрав варіант «Однозначно так» або «Скоріше так») (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.3 Додатка)

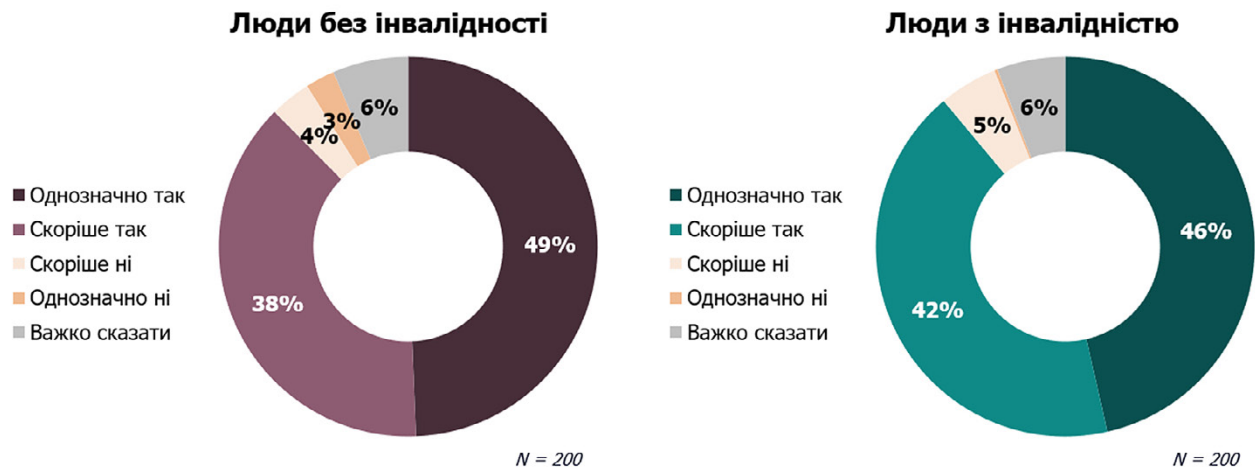
Згідно із законодавством ЄС гарантується всебічний захист прав людей з інвалідністю, а також їхня рівноправна участь у політичному житті, що передбачає як можливість голосування, так і право висувати свою кандидатуру на виборах. У контексті цього респондентів/-ок запитали, чи згодні вони з тим, що кожна людина має право вільно користуватися своїми політичними та виборчими правами без дискримінації за будь-якою ознакою. Переважна більшість респондентів/-ок у кожній ЦА згодні із заданим твердженням (96% серед людей з інвалідністю та 91% серед людей без інвалідності).

Рисунок 36. Чи погоджуєтесь ви з твердженням, що кожна людина має право вільно користуватися своїми політичними та виборчими правами без дискримінації за віком, СОГІ, станом здоров'я тощо? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.3 Додатка)

У продовження теми можливості вільно користуватися своїми політичними та виборчими правами без дискримінації респондентів/-ок запитали про те, чи мають бути ухвалені зміни до виборчого законодавства в межах євроінтеграції України. Переважна більшість у кожній ЦА погодилися з цим твердженням (88% та 89%).

Рисунок 37. Чи згодні ви з тим, що в межах євроінтеграції України потрібно внести зміни до виборчого законодавства, які забезпечать політичну участь людей з інвалідністю в різних процесах та ухваленні рішень? (всі респонденти/-ки) (Інформація щодо відповідей людей з інвалідністю розміщена у таблиці 1.3 Додатка)

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження серед двох груп – людей без інвалідності та з інвалідністю – можна підсумувати таке:

1. Серед людей з інвалідністю на 7% менша частка тих, хто брав участь в останніх місцевих виборах у 2020 році, якщо порівняти з людьми без інвалідності (61% до 69%). Отже, попри те, що серед людей з інвалідністю є значна кількість електорально активних людей, на вищий рівень електоральної активності негативно впливає насамперед недостатня кількість інструментів безбар'єрності виборчого процесу.
2. Люди з інвалідністю дещо краще обізнані щодо політичних лідерів/-ок та/або лідерів/-ок місцевого самоврядування з інвалідністю (11%, що на 7% більше, ніж серед людей без інвалідності). Отже, можна припустити, що за умов забезпечення належної доступності інструментів політичної участі люди з інвалідністю могли би проявити власний електоральний потенціал та загалом потенціал політичної участі значно ефективніше. Водночас цей висновок не скасовує потреби у ширшому представництві людей з інвалідністю на виборних посадах, а отже – у створенні належних для цього умов. Окрім того, необхідна комплексна робота над подоланням стигматизації людей з інвалідністю, адже це, ймовірно, є однією з причин, через які політичні лідери та лідерки переважно не говорять відкрито про інвалідність.
3. Люди з інвалідністю здебільшого зазначають, що для них доступні не всі види політичної участі (51%), тоді як серед людей без інвалідності ця частка менша на 15% (36% вважають, що не всі види політичної участі доступні для людей з інвалідністю). Це своєю чергою має більше мотивувати стейкхолдерів у цій сфері до налагодження співпраці зі спільнотою людей з інвалідністю, напрацювання додаткових та розширення наявних інструментів політичної участі, сприяння забезпеченню доступності для всіх громадян/-ок, незалежно від наявності інвалідності, інструментів політичної участі на всіх рівнях.
4. Опитування свідчить про різноманітність у розумінні політичної та громадської активності людей з інвалідністю. Для людей без інвалідності політична участь на національному рівні означає участь у діяльності політичних партій (55%, що на 11% більше, ніж для людей з інвалідністю), ініціювання та підписання петицій (39%, що на 21% більше, ніж для людей з інвалідністю) та участь у громадських слуханнях (32%, що на 12% більше, ніж для людей з інвалідністю). Для людей без інвалідності політична участь на місцевому рівні передбачає участь у громадських слуханнях та діяльності політичних партій (44%, що на 10-11% більше,

ніж для людей з інвалідністю), участь в офіційному дорадчому органі або органі ухвалення рішень (29%, що на 10% більше, ніж для людей з інвалідністю) та волонтерство (29%, що на 18% більше, ніж для людей з інвалідністю). Відмінності поглядів щодо політичної участі у громадському секторі такі: серед людей з інвалідністю більша частка тих, хто під такою участю розуміє ініціювання та підписання петицій (29%, що на 6% більше, ніж для людей без інвалідності), а серед людей без інвалідності більша частка тих, хто співвідносить таку участь із волонтерством (47%, що на 11% більше, ніж серед людей з інвалідністю).

5. Про те, що політична участь не цікавить їх узагалі, сказали 50% людей з інвалідністю та 47% людей без інвалідності. А втім, якщо подивитися на розподіл відповідей у попередньому запитанні, можемо побачити, що насправді до політичної участі та інших активностей суспільного життя залучено понад 65% серед людей з інвалідністю та понад 73% серед людей без інвалідності (тобто не брали участі 35% та 27% респондентів/-ок у кожній ЦА відповідно). Тому можна припустити, що не всі види активностей респонденти/-ки співвідносять із політичною участю. Уявлення щодо власної залученості та реальність відрізняються – люди фактично більше беруть участь у різних активностях, як порівняти з їхньою власною оцінкою політичної участі.
6. Серед людей без інвалідності більше тих, хто вважає участь громадян/-ок у діяльності громадських організацій для політичної участі повністю ефективною (19%, що на 11% більше, ніж серед людей з інвалідністю). Це свідчить про позитивне сприйняття людьми без інвалідності активної громадської та політичної участі та готовність до співпраці. Отже, за умови забезпечення ефективності для людей з інвалідністю інструментів громадської та політичної участі обидві групи могли б особливо ефективно об'єднати спільні зусилля щодо здійснення громадського впливу на ухвалення рішень.
7. За останні 2 роки серед людей з інвалідністю знизилась залученість до політичної участі більше, ніж серед людей без інвалідності (45%, що на 23% більше, ніж серед людей без інвалідності). Це може свідчити про те, що люди з інвалідністю більше постраждали від повномасштабного вторгнення. Водночас це підкреслює потребу в активізації дій з боку держави щодо покращення інструментів надання життєво необхідної підтримки та евакуації людей з інвалідністю.
8. Люди з інвалідністю більше підтримують ініціативи, спрямовані на наближення перемоги та допомогу цивільним в умовах повномасштабного вторгнення. Це може бути пов'язано, зокрема, з перешкодами для залучення до інших видів громадської активності або з більшою кількістю знайомих із вразливих груп. За останні 2 роки можна підсумувати, що люди з інвалідністю більше за людей без інвалідності робили пожертви

на користь суспільно корисної справи (32% до 26%), а люди без інвалідності більше займалися волонтерством (34% до 17%).

9. Люди з інвалідністю краще за людей без інвалідності обізнані про бар'єри на шляху до політичної участі (показники вищі на 3-14%). Люди без інвалідності дещо краще за людей з інвалідністю знають про відсутність можливостей голосувати через позбавлення дієздатності (47%) та механізмів голосування для людей, які проживають у закритих закладах (37%). Це так само підкреслює потребу в об'єднанні зусиль обох груп.
10. Люди з інвалідністю та без інвалідності поділяють думку, що забезпечити подолання бар'єрів політичної участі для людей з інвалідністю передусім має влада на місцевому рівні (80% та 78% серед людей з інвалідністю та людей без інвалідності відповідно).
11. Погляди щодо можливості політичної участі або ухвалення рішень для людей з інвалідністю, які проживають у закритих закладах, схожі: 42-43% респондентів/-ок у кожній ЦА вважають, що політична участь таких людей можлива.
12. Для людей з інвалідністю та людей без інвалідності майже однаково важливо, щоб кандидат/-ка були чесними та дотримувалися обіцянок (43-45%). Серед інших критеріїв кандидатів/-ок для людей з інвалідністю важливіші особистісні характеристики (36%, що на 14% більше, ніж для людей без інвалідності) та попередня робота кандидата/-ки на окрузі (20%, що на 10% більше, ніж для людей без інвалідності). А для людей без інвалідності важливіша програма кандидата/-ки (49%, що на 12% більше, ніж для людей з інвалідністю), а також освіта й компетентність (25%, що на 11% більше, ніж для людей з інвалідністю). Це може свідчити про потребу в розвитку електоральних знань людей з інвалідністю.
13. В обох групах поділяють думку про те, що для жінок та чоловіків рівні можливості для політичної участі (86%). Водночас люди з інвалідністю менше голосують за чоловіків, ніж люди без інвалідності (24% людей з інвалідністю голосували за чоловіків, хоча серед кандидатів були й жінки, тоді як серед людей без інвалідності ця частка на 30% більша). Це свідчить про нижчу поширеність гендерних стереотипів серед людей з інвалідністю.
14. Готовність голосувати за кандидата/-ку з інвалідністю висока в обох групах, проте серед людей без інвалідності дещо вища (82% до 78%).
15. Що стосується політичних поглядів, то вступ України до ЄС однаково підтримують в обох ЦА (83%). Люди з інвалідністю більше погоджуються з тим, що вступ України до Європейського Союзу покращить доступ громадян/-ок до політичної участі (74%, що на 13% більше, ніж серед людей без інвалідності). Люди з інвалідністю очікують, що це забезпе-

чить рівні права для них (82%, що на 25% більше, ніж серед людей без інвалідності).

16. Понад 87% у кожній групі згодні з тим, що в межах євроінтеграції України мають бути внесені зміни до виборчого законодавства, які забезпечать політичну участь людей з інвалідністю в різних політичних процесах та ухваленні рішень.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ РЕСПОНДЕНТІВ/-ОК З ІНВАЛІДНІСТЮ ЗА ВИДАМИ ТРУДНОЩІВ ЗІ ЗДОРОВ'ЯМ.⁴

Таблиця 1.1. Чи голосували ви на останніх місцевих виборах у 2020 році?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Так	71%	76%	60%	51%	36%	57%	61%
Ні	22%	24%	34%	37%	53%	31%	31%
Не пам'ятаю	7%	0%	6%	12%	11%	12%	7%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.2. За якими критеріями ви обирали, за кого голосувати на місцевих виборах, востаннє, коли вони були у вашому населеному пункті? (Питання для тих, хто голосував на останніх місцевих виборах у 2020 році.)

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Чесність, дотримання обіцянок	30%	62%	41%	35%	55%	32%	43%
Програма кандидата/-ки	55%	35%	39%	30%	58%	26%	37%
Особистісні характеристики кандидата/-ки	39%	62%	33%	15%	13%	39%	36%

⁴ Тут і далі в таблицях червоним позначено статистично значуще менше значення на рівні 95%, якщо порівняти з тоталом. Зеленим позначено статистично значуще більше значення на рівні 95%, якщо порівняти з тоталом.

Хороша репутація, незалученість до корупції	39%	15%	35%	27%	51%	47%	35%
Готовність працювати в інтересах людей, чути і розуміти потреби виборців	20%	11%	28%	15%	28%	12%	23%
Попередня робота кандидата/-ки на окрузі (наприклад, виконання попередніх виборчих обіцянок, гуманітарна допомога нужденним, ремонт дитячого майданчика тощо)	15%	45%	11%	16%	3%	12%	20%
Попередній політичний досвід кандидата/-ки	20%	4%	11%	42%	13%	31%	17%
Освіта, компетентність	11%	11%	12%	38%	0%	1%	15%
Думка про нього/неї друзів і родини	25%	12%	18%	12%	22%	30%	14%
Партійна приналежність	22%	19%	4%	5%	16%	11%	11%
Кандидат/ка чи їхня приймальня/офіс допомогли у розв'язанні особистих проблем (перерахунок пенсії, вирішення конфлікту з місцевими чиновниками тощо)	1%	1%	2%	11%	0%	8%	3%
Отримання матеріальної допомоги (продукти харчування, одяг тощо) від кандидата/-ки чи пов'язаних з ними організацій (партія, компанія, ГО)	1%	0%	1%	6%	13%	0%	3%
Джерело (джерела) особистих доходів кандидата/-ки	0%	4%	0%	4%	4%	0%	2%
Відмова/важко сказати, не пам'ятаю	0%	0%	11%	0%	0%	0%	6%
TOTAL	33*	27*	60	16*	12*	18*	123

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.3. Ви голосували за чоловіків чи жінок? (Питання для тих, хто голосував на останніх місцевих виборах у 2020 році.)

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Стать не має значення, дивилися на інші характеристики	38%	32%	35%	44%	47%	44%	37%
За чоловіків (хоч серед кандидатів були й жінки)	44%	6%	34%	23%	30%	31%	24%
За чоловіків (серед кандидатів НЕ було жінок)	8%	27%	17%	32%	8%	11%	22%
За жінок (хоч серед кандидатів були чоловіки)	9%	34%	8%	0%	13%	10%	15%
За жінок (серед кандидатів НЕ було чоловіків)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Відмова, не пам'ятаю	1%	0%	6%	1%	2%	5%	3%
TOTAL	33*	27*	60	16*	12*	18*	123

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.4. Чи знаєте ви політичних лідерів/-ок та/або лідерів/-ок місцевого самоврядування з інвалідністю?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Так	8%	17%	12%	6%	2%	8%	11%
Ні	85%	52%	79%	94%	92%	83%	80%
Важко сказати	7%	31%	9%	0%	6%	9%	10%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.5. Чи проголосували б ви за політичного лідера/-ку з інвалідністю (якби його/її програма і політична позиція вас повністю влаштували)?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Так	77%	86%	88%	68%	56%	74%	78%
Ні	22%	3%	11%	21%	43%	24%	18%
Відмова	1%	11%	1%	11%	1%	3%	4%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.6. Чи були б ви готові самостійно балотуватись на місцевих виборах?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Однозначно так	0%	0%	2%	9%	2%	5%	3%
Скоріше так	14%	0%	7%	1%	6%	7%	6%
Скоріше ні	5%	44%	5%	7%	14%	3%	14%
Однозначно ні	81%	56%	85%	82%	78%	85%	77%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.7. Що ви розумієте під поняттям «політичної участі» НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ? Виберіть усе, що туди входить

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Голосування на виборах	74%	70%	84%	76%	55%	76%	76%
Участь у діяльності політичних партій	48%	30%	53%	30%	39%	50%	44%
Створення груп контролю за діяльністю влади (розподіл бюджету, ухвалення рішень, законів)	19%	43%	33%	9%	11%	14%	30%
Допомога політичним кампаніям (інформування, агітація, консультування населення, організаційна допомога тощо)	31%	27%	26%	22%	22%	38%	28%
Звернення до чиновників (особисто чи онлайн за допомогою різних каналів комунікації)	20%	38%	20%	24%	27%	22%	24%
Участь у громадських слуханнях	12%	21%	23%	17%	8%	28%	20%
Участь в офіційному дорадчому органі або органі ухвалення рішень (державні установи, школи, органи місцевого самоврядування тощо)	15%	9%	20%	13%	20%	22%	19%
Допомога людям у складних життєвих обставинах (грошові пожертвування, допомога з житлом, їжею, одягом тощо)	16%	35%	18%	3%	8%	6%	18%

Участь у суспільно-політичних організаціях, асоціаціях, правозахисних групах, громадських рухах (наприклад, феміністські організації, товариства захисту тварин, екологічні групи, пацифістські рухи тощо)	14%	17%	20%	11%	10%	10%	18%
Ініціювання та підписання петицій	9%	14%	20%	17%	20%	16%	17%
Пожертвування грошей для суспільно корисної справи	4%	9%	23%	9%	0%	5%	14%
Волонтерство	5%	44%	8%	5%	6%	10%	12%
Протести, акції для привернення уваги до різних суспільних питань	13%	9%	11%	14%	25%	10%	12%
Створення ініціатив колективної самоорганізації, як-от комітет ОСББ, будинкові чати, групи самооборони, волонтерські групи тощо)	1%	1%	3%	6%	4%	3%	3%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.8. Що ви розумієте під поняттям «політичної участі» НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ? Виберіть усе, що туди входить

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Голосування на виборах	68%	68%	79%	70%	54%	70%	72%
Участь у діяльності політичних партій	44%	23%	37%	27%	41%	46%	34%
Участь у громадських слуханнях	50%	24%	36%	23%	32%	49%	33%

Допомога політичним кампаніям (інформування, агітація, консультування населення, організаційна допомога тощо)	21%	44%	27%	22%	28%	24%	31%
Ініціювання та підписання петицій	21%	43%	28%	13%	30%	40%	30%
Допомога людям у складних життєвих обставинах (грошові пожертвування, допомога з житлом, їжею, одягом тощо)	22%	11%	37%	21%	20%	25%	26%
Звернення до чиновників (особисто чи онлайн за допомогою різних каналів комунікації)	25%	19%	32%	18%	19%	39%	25%
Створення ініціатив колективної самоорганізації, як-от комітет ОСББ, будинкові чати, групи самооборони, волонтерські групи тощо)	16%	33%	20%	8%	7%	15%	22%
Протести, акції для привернення уваги до різних суспільних питань	14%	21%	20%	16%	27%	8%	21%
Створення груп контролю за діяльністю влади (розподіл бюджету, ухвалення рішень, законів)	19%	19%	24%	4%	4%	11%	20%
Пожертвування грошей для суспільно корисної справи	2%	17%	28%	18%	18%	15%	20%
Участь в офіційному дорадчому органі або органі ухвалення рішень (державні установи, школи, органи місцевого самоврядування тощо)	12%	36%	15%	9%	10%	12%	18%
Участь у суспільно-політичних організаціях, асоціаціях, правозахисних групах, громадських рухах (наприклад, феміністські організації, товариства захисту тварин, екологічні групи, пацифістські рухи тощо)	12%	23%	17%	12%	8%	21%	18%
Волонтерство	5%	20%	10%	17%	16%	4%	12%

Не знаю нічого з переліку	3%	3%	1%	4%	14%	4%	5%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.9. Що ви розумієте під поняттям «політичної участі» у ГРОМАДСЬКОМУ СЕКТОРІ? Виберіть усе, що туди входить

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Участь у громадських слуханнях	62%	55%	61%	27%	30%	57%	55%
Створення ініціатив колективної самоорганізації, як-от комітет ОСББ, будинкові чати, групи самооборони, волонтерські групи тощо)	42%	54%	41%	14%	11%	25%	39%
Участь у суспільно-політичних організаціях, асоціаціях, правозахисних групах, громадських рухах (наприклад, феміністські організації, товариства захисту тварин, екологічні групи, пацифістські рухи тощо)	41%	29%	38%	32%	54%	44%	39%
Волонтерство	26%	49%	42%	32%	24%	22%	36%
Допомога людям у складних життєвих обставинах (грошові пожертвування, допомога з житлом, їжею, одягом тощо)	37%	18%	34%	34%	47%	27%	29%
Ініціювання та підписання петицій	14%	54%	27%	13%	23%	25%	29%
Пожертвування грошей на користь суспільно корисної справи	19%	22%	34%	12%	17%	23%	26%
Голосування на виборах	20%	34%	23%	28%	22%	24%	26%
Звернення до чиновників (особисто чи онлайн за допомогою різних каналів комунікації)	25%	29%	28%	10%	9%	26%	24%

Протести, акції для привернення уваги до різних суспільних питань	27%	25%	21%	11%	28%	19%	23%
Створення груп контролю за діяльністю влади (розподіл бюджету, ухвалення рішень, законів)	35%	6%	21%	16%	34%	34%	23%
Участь в офіційному дорадчому органі або органі ухвалення рішень (державні установи, школи, органи місцевого самоврядування тощо)	22%	9%	21%	20%	10%	11%	18%
Допомога політичним кампаніям (інформування, агітація, консультування населення, організаційна допомога тощо)	13%	5%	7%	14%	14%	11%	9%
Участь у діяльності політичних партій	7%	3%	7%	3%	9%	12%	6%
Не знаю нічого з переліку	2%	3%	3%	8%	14%	3%	5%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.10. На вашу думку, чи є різниця між політичною участю і впливом на ухвалення рішень?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Ні	26%	31%	33%	29%	31%	32%	31%
Так: Політична участь не впливає на фінальне рішення	3%	5%	1%	0%	4%	5%	2%
Так: Цілі схожі, а вид діяльності відрізняється	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Так: Політична участь може бути одноособна, а для впливу на ухвалення рішення потрібен колектив, однодумці	0%	0%	2%	0%	0%	0%	1%
Так: Вплив на ухвалення рішень – це активна громадська діяльність, а політична участь більш пасивна	3%	6%	5%	6%	0%	0%	5%
Так: Вплив на ухвалення рішень – це тиск та маніпуляції	0%	5%	0%	0%	0%	0%	1%
Так: Щоб мати вплив на ухвалення рішення, потрібно бути щонайменше депутатом	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Так: Інше	9%	2%	7%	3%	4%	15%	6%
Важко сказати/не знаю	59%	52%	52%	61%	62%	48%	54%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.11. Наскільки ефективною ви вважаєте участь громадян у діяльності громадських організацій для політичної участі?

	Знаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Повністю ефективна	5%	2%	13%	9%	3%	1%	8%
Скоріше ефективна	50%	55%	39%	14%	33%	45%	41%
Скоріше НЕефективна	20%	24%	26%	42%	31%	18%	30%
Зовсім НЕефективна	15%	5%	14%	9%	11%	29%	10%
Важко сказати	10%	15%	8%	26%	21%	6%	11%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.12. Чи всі види політичної участі доступні для людей з інвалідністю?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Так	21%	17%	36%	25%	20%	37%	27%
Ні	55%	45%	42%	69%	58%	46%	51%
Відмова	24%	38%	21%	6%	21%	17%	22%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.13. Які види політичної участі НЕ доступні для людей з інвалідністю? (Питання для тих, хто відповів, що не всі види політичної участі доступні для людей з інвалідністю)

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Будь-яка політична участь, що потребує фізичної присутності, через архітектурні бар'єри	18%	34%	13%	3%	0%	4%	14%
Голосування на виборах	16%	0%	13%	11%	23%	24%	9%
Участь у громадських слуханнях	0%	8%	11%	0%	0%	22%	6%
Протести, акції для привернення уваги до різних суспільних питань	4%	3%	11%	5%	0%	23%	5%
Участь у діяльності політичних партій	11%	5%	4%	0%	1%	0%	4%
Усі або майже всі	12%	0%	5%	1%	9%	12%	4%
Балотування на вибори	0%	20%	0%	0%	0%	0%	3%
Створення груп контролю за діяльністю влади (розподіл бюджету, ухвалення рішень, законів)	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%
Інше	34%	0%	9%	11%	17%	14%	16%

Важко сказати	17%	27%	43%	72%	50%	24%	45%
TOTAL	26*	15*	42	21*	19*	14*	102

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.14. На вашу думку, чи можлива політична участь або ухвалення рішень для людей з інвалідністю, які проживають у закритих закладах (інтернатах, будинках для літніх людей тощо)?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Однозначно так	4%	3%	6%	6%	4%	8%	4%
Скоріше так	33%	50%	37%	33%	37%	45%	38%
Скоріше ні	17%	31%	31%	29%	18%	22%	30%
Однозначно ні	18%	12%	11%	23%	20%	7%	16%
Важко сказати	28%	4%	14%	9%	22%	17%	12%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.15. На вашу думку, чи рівні можливості політичної участі для жінок та чоловіків?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Так	90%	91%	89%	71%	87%	91%	86%
Ні	5%	7%	7%	5%	3%	6%	7%
Важко сказати	5%	2%	4%	23%	10%	3%	7%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.16. Чи змінилась ваша залученість до політичної участі за останні два роки?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Так, зросла	2%	1%	3%	10%	0%	4%	3%
Так, знизилась	62%	43%	47%	31%	36%	45%	45%
Не змінилась	36%	57%	50%	58%	62%	51%	51%
Відмова	0%	0%	0%	2%	2%	1%	0%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.17. У яких активностях ви особисто брали участь за минулі два роки?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Пожертвування грошей для суспільно корисної справи	20%	43%	34%	23%	7%	5%	32%
Голосування на виборах	34%	10%	38%	20%	19%	28%	29%
Допомога людям у складних життєвих обставинах (грошові пожертвування, допомога з житлом, їжею, одягом тощо)	22%	31%	29%	21%	11%	11%	25%
Волонтерство	12%	20%	14%	26%	7%	16%	17%
Ініціювання та підписання петицій	12%	7%	10%	15%	7%	9%	12%
Створення ініціатив колективної самоорганізації, як-от комітет ОСББ, будинкові чати, групи самооборони, волонтерські групи тощо)	9%	9%	12%	11%	6%	0%	12%

Участь у суспільно-політичних організаціях, асоціаціях, правозахисних групах, громадських рухах (наприклад, феміністські організації, товариства захисту тварин, екологічні групи, пацифістські рухи тощо)	1%	6%	9%	7%	4%	0%	8%
Звернення до чиновників (особисто чи онлайн за допомогою різних каналів комунікації)	7%	9%	6%	5%	0%	5%	7%
Участь у громадських слуханнях	4%	2%	3%	16%	1%	0%	5%
Протести, акції для привернення уваги до різних суспільних питань	2%	0%	1%	8%	9%	2%	3%
Участь у діяльності політичних партій	0%	6%	0%	6%	4%	0%	3%
Створення груп контролю за діяльністю влади (розподіл бюджету, ухвалення рішень, законів)	0%	1%	1%	6%	4%	0%	2%
Допомога політичним кампаніям (інформування, агітація, консультування населення, організаційна допомога тощо)	0%	0%	3%	0%	0%	0%	1%
Участь в офіційному дорадчому органі або органі ухвалення рішень (державні установи, школи, органи місцевого самоврядування, управління житлом тощо)	0%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Жодна	34%	32%	29%	50%	66%	53%	35%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.18. Що з цього було новим досвідом для вас? (Питання для тих, хто особисто брав участь за минулі два роки у різних активностях)

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Волонтерство	15%	26%	11%	35%	11%	30%	18%
Допомога людям у складних життєвих обставинах (грошові пожертвування, допомога з житлом, їжею, одягом тощо)	12%	38%	11%	5%	25%	13%	15%
Створення ініціатив колективної самоорганізації, як-от комітет ОСББ, будинкові чати, групи самооборони, волонтерські групи тощо)	9%	5%	16%	4%	0%	0%	11%
Голосування на виборах	1%	2%	10%	3%	0%	21%	6%
Ініціювання та підписання петицій	0%	0%	9%	13%	0%	16%	7%
Пожертвування грошей для суспільно корисної справи	3%	8%	4%	7%	17%	5%	6%
Звернення до чиновників (особисто чи онлайн за допомогою різних каналів комунікації)	7%	2%	3%	10%	0%	0%	5%
Участь у суспільно-політичних організаціях, асоціаціях, правозахисних групах, громадських рухах (наприклад, феміністські організації, товариства захисту тварин, екологічні групи, пацифістські рухи тощо)	2%	0%	4%	0%	12%	0%	3%
Протести, акції для привернення уваги до різних суспільних питань	0%	0%	0%	0%	26%	0%	2%

Участь у діяльності політичних партій	0%	8%	0%	0%	12%	0%	3%
Створення груп контролю за діяльністю влади (розподіл бюджету, ухвалення рішень, законів)	1%	1%	1%	0%	12%	0%	2%
Участь у громадських слуханнях	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Участь в офіційному дорадчому органі або органі ухвалення рішень (державні установи, школи, органи місцевого самоврядування, управління житлом тощо)	1%	2%	1%	0%	0%	0%	1%
Допомога політичним кампаніям (інформування, агітація, консультування населення, організаційна допомога тощо)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Жодна	55%	10%	44%	38%	38%	38%	37%
TOTAL	31*	24*	70	15*	11*	14*	130

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.19. Чи потребуєте додаткових знань або іншої підтримки, щоби брати активну участь у політичному житті?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Ні, взагалі не цікавить політична участь	71%	37%	45%	60%	77%	39%	50%
Ні, достатньо обізнані	22%	53%	44%	36%	20%	43%	41%
Так: Знання законів	0%	6%	2%	1%	1%	0%	2%
Так: Загальна грамотність	4%	0%	2%	0%	0%	2%	1%
Так: Активність, бажання	1%	2%	0%	1%	1%	0%	0%

Так: Інформування про політичні проекти, можливості політичної участі тощо	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Інше	1%	1%	1%	1%	0%	0%	0%
Відмова	1%	3%	7%	2%	2%	17%	4%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.20. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

Відсутні можливості голосувати через позбавлення дієздатності	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходдами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Зіштовхувалися особисто	10%	1%	3%	5%	10%	6%	3%
Були свідком	4%	5%	5%	6%	4%	0%	6%
Знаєте про такі випадки	36%	54%	24%	34%	29%	36%	35%
Вперше чуєте	50%	40%	68%	55%	57%	57%	56%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.21. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

Правові та адміністративні обмеження через відсутню реєстрацію чи відсутність громадянства	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходдами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Зіштовхувалися особисто	3%	1%	0%	0%	0%	0%	1%
Були свідком	4%	15%	4%	8%	0%	2%	7%

Знаєте про такі випадки	48%	64%	49%	26%	42%	73%	48%
Вперше чуєте	45%	20%	47%	66%	58%	26%	45%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.22. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

Відсутні механізми голосування для людей, які проживають у закритих закладах (інтернатах, геріатричних пансіонатах тощо)?	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Зіштовхувалися особисто	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Були свідком	2%	10%	1%	2%	4%	2%	3%
Знаєте про такі випадки	26%	44%	28%	20%	17%	23%	30%
Вперше чуєте	72%	46%	71%	78%	79%	75%	66%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.23. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

Бюрократичні процеси, які перешкоджають політичній активності (наприклад, труднощі з реєстрацією громадської організації, волонтерської діяльності тощо)	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Зіштовхувалися особисто	2%	0%	1%	0%	0%	2%	0%
Були свідком	6%	33%	12%	2%	1%	3%	14%
Знаєте про такі випадки	29%	26%	22%	21%	21%	27%	28%
Вперше чуєте	63%	42%	65%	77%	78%	69%	58%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.24. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Знаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Фізичні бар'єри на виборчих дільницях/у будівлях, де відбуваються політичні заходи (відсутність доступного входу до дільниці, ліфтів, шрифту Брайля тощо, жести мови, доступних методів)							
Зіштовхувалися особисто	10%	1%	6%	0%	8%	10%	5%
Були свідком	3%	11%	9%	5%	3%	2%	7%
Знаєте про такі випадки	33%	24%	33%	20%	44%	33%	31%
Вперше чуєте	54%	64%	53%	76%	45%	56%	56%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.25. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Знаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Відсутні позначки та вказівники для орієнтування на території/всередині приміщень, де відбуваються політичні заходи							
Зіштовхувалися особисто	6%	0%	0%	1%	0%	1%	2%
Були свідком	4%	6%	5%	3%	5%	5%	4%
Знаєте про такі випадки	21%	17%	23%	11%	23%	23%	20%
Вперше чуєте	69%	77%	72%	85%	72%	72%	74%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.26. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Відсутнє розумне пристосування під час виборчої кампанії та голосування							
Зіштовхувалися особисто	4%	1%	1%	1%	0%	2%	2%
Були свідком	5%	8%	2%	2%	2%	0%	3%
Знаєте про такі випадки	20%	10%	17%	17%	30%	19%	19%
Вперше чуєте	71%	82%	81%	80%	69%	79%	76%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.27. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Недоступна інформація про виборчий процес та оскарження порушень							
Зіштовхувалися особисто	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%
Були свідком	5%	1%	0%	8%	0%	0%	2%
Знаєте про такі випадки	21%	28%	28%	16%	37%	39%	27%
Вперше чуєте	74%	71%	72%	76%	63%	60%	71%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.28. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Недоступна інформація про місце розташування виборчих дільниць і виборчих комісій (та їхню архітектурну доступність)							
Зіштовхувалися особисто	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%
Були свідком	3%	0%	9%	7%	0%	0%	6%
Знаєте про такі випадки	9%	32%	9%	10%	31%	23%	17%
Вперше чуєте	87%	68%	81%	83%	69%	76%	77%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.29. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Недоступна інформація про кандидатів та партії, а також їхні програми							
Зіштовхувалися особисто	0%	1%	0%	0%	1%	1%	1%
Були свідком	3%	1%	2%	3%	2%	0%	2%
Знаєте про такі випадки	13%	11%	20%	9%	17%	28%	16%
Вперше чуєте	84%	87%	78%	88%	80%	71%	81%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.30. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Офіційні особи, які залучені в політичний процес (політики, посадовці тощо), не мають достатньої політичної волі для забезпечення політичної участі громадян (зокрема людей з інвалідністю)							
Зіштовхувалися особисто	0%	1%	0%	0%	1%	1%	0%
Були свідком	4%	4%	1%	8%	3%	1%	3%
Знаєте про такі випадки	30%	18%	25%	16%	28%	15%	26%
Вперше чуєте	65%	77%	74%	75%	69%	83%	70%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.31. *Різні люди можуть стикатися з різними бар'єрами під час політичної участі. Я зачитаю список таких бар'єрів, а ви скажіть, чи зіштовхувалися особисто або були свідком, чи знаєте приклади таких випадків?*

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Не враховується те, що у чоловіків та жінок різні інтереси; жінкам та чоловікам не надають рівні можливості.							
Зіштовхувалися особисто	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Були свідком	6%	0%	0%	1%	0%	0%	2%
Знаєте про такі випадки	4%	3%	16%	18%	24%	12%	15%
Вперше чуєте	90%	97%	84%	82%	76%	88%	83%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.32. Як, на вашу думку, потрібно долати бар'єри політичної участі, які перешкоджають людям з інвалідністю?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Забезпечити політичну участь для всіх, зокрема для людей з інвалідністю	39%	14%	48%	36%	28%	50%	41%
Привертати увагу суспільства до наявних бар'єрів	44%	58%	41%	29%	19%	46%	39%
Забезпечити доступність до будівель для людей з інвалідністю та інших груп населення, які потребують доступності (пандуси, ліфти тощо)	55%	11%	45%	37%	24%	39%	35%
Коректне ставлення до людей з інвалідністю (не наголошувати на інвалідності, спілкуватися безпосередньо з людиною, а не тими, хто її супроводжує тощо)	36%	39%	28%	38%	50%	36%	33%
Дозволити супровід довірених осіб для незрячих людей під час голосування (допомога в голосуванні)	40%	26%	29%	18%	32%	35%	27%
Інформувати населення про можливості та форми політичної участі через різні канали	28%	27%	17%	18%	33%	20%	23%
Інформувати про доступність до дільниці/будівель заздалегідь (наприклад, вказувати на сайтах чи інших інформаційних каналах про те, чи адаптована будівля для людей з інвалідністю)	18%	52%	14%	18%	22%	17%	23%

Забезпечити на виборчих дільницях/у будівлях, де відбуваються політичні заходи, позначки, вказівники, карту території, які дозволять краще орієнтуватися на місці	17%	43%	12%	27%	14%	7%	22%
Дозволити використання на виборчих дільницях смартфонів для перекладу жестовою мовою	10%	4%	24%	2%	4%	22%	13%
Важко сказати	1%	3%	10%	14%	11%	4%	8%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.33. Хто має забезпечити подолання бар'єрів політичної участі для людей з інвалідністю?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Влада на місцевому рівні	85%	86%	81%	68%	60%	78%	80%
Влада на національному рівні	64%	66%	73%	43%	55%	68%	63%
Громадські організації людей з інвалідністю	24%	5%	15%	7%	15%	12%	13%
Громадські організації	12%	7%	5%	13%	13%	12%	10%
Волонтери	4%	12%	5%	17%	15%	1%	8%
Активісти/-ки з інвалідністю	1%	2%	3%	17%	22%	4%	6%
Неформальні групи громадських активістів/-ок	4%	8%	1%	0%	0%	3%	3%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.34. Чи підтримуєте ви вступ України до Європейського Союзу?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Однозначно так	41%	62%	47%	20%	18%	44%	44%
Скоріше так	30%	26%	37%	49%	46%	39%	40%
Скоріше ні	10%	6%	5%	4%	3%	4%	5%
Однозначно ні	6%	1%	3%	6%	15%	6%	3%
Важко сказати	13%	5%	8%	21%	18%	6%	9%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.35. Яких змін ви очікуєте від вступу до Європейського Союзу для України (Питання для тих, хто підтримує вступ України до Європейського Союзу)

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Зміцнення економіки	87%	80%	78%	55%	68%	73%	74%
Зменшення корупції та підвищення прозорості влади	82%	55%	74%	48%	52%	77%	65%
Можливості для повенної відбудови	65%	29%	66%	47%	62%	59%	59%
Залучення міжнародних інвестицій	72%	22%	65%	50%	57%	55%	58%
Створення нових робочих місць	60%	29%	63%	35%	41%	55%	52%
Підвищення обороноздатності	73%	35%	58%	32%	57%	73%	50%
Покращення національного законодавства із захисту прав людини відповідно до стандартів ЄС	46%	45%	49%	17%	20%	27%	41%
Проведення реформ згідно із законодавством ЄС	49%	50%	37%	23%	21%	44%	40%

Можливість захисту прав людини у Європейському суді справедливості	47%	24%	49%	16%	44%	38%	38%
Гарантування енергетичної безпеки	52%	59%	35%	21%	39%	47%	38%
Доступ до технологій та інновацій	48%	28%	35%	12%	27%	38%	32%
Вільний доступ до ринків європейських країн	46%	19%	36%	29%	22%	32%	32%
Захист від дискримінації за ознакою інвалідності	45%	61%	18%	18%	33%	20%	30%
Забезпечення та захист демократії	36%	8%	30%	18%	34%	32%	26%
Розширення освітніх можливостей	42%	11%	31%	9%	18%	45%	26%
Покращення стану довкілля та забезпечення кліматичної політики	36%	47%	20%	11%	23%	26%	25%
Покращення якості товарів згідно зі стандартами ЄС	36%	16%	24%	28%	20%	35%	23%
Захист від дискримінації за віком	16%	18%	26%	5%	11%	19%	18%
Дотримання стандартів архітектурної та інформаційної доступності	33%	20%	14%	11%	20%	22%	17%
Захист від дискримінації за ознакою статі	16%	6%	18%	1%	9%	13%	12%
Захист від дискримінації за етнічним походженням і національністю	28%	3%	12%	13%	10%	15%	11%
Захист від дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності	13%	9%	8%	7%	16%	10%	8%
Важко відповісти	1%	0%	1%	13%	2%	0%	2%
TOTAL	33*	31*	85	21*	22*	26*	166

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.36. Яких змін ви очікуєте від вступу до Європейського Союзу для вас? (Питання для тих, хто підтримує вступ України до Європейського Союзу)

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімання сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Зміцнення економіки	59%	66%	69%	47%	49%	54%	62%
Створення нових робочих місць	54%	57%	50%	37%	40%	37%	50%
Зменшення корупції та підвищення прозорості влади	42%	38%	49%	32%	21%	18%	45%
Можливості для повноенної відбудови	32%	51%	44%	26%	30%	33%	41%
Залучення міжнародних інвестицій	20%	49%	35%	32%	10%	21%	37%
Підвищення обороноздатності	32%	19%	34%	34%	31%	32%	32%
Захист від дискримінації за ознакою інвалідності	37%	23%	31%	14%	27%	26%	29%
Покращення національного законодавства із захисту прав людини відповідно до стандартів ЄС	22%	33%	19%	8%	5%	21%	20%
Захист від дискримінації за віком	17%	41%	18%	1%	0%	5%	20%
Доступ до технологій та інновацій	17%	50%	11%	5%	0%	22%	19%
Гарантування енергетичної безпеки	26%	4%	14%	22%	31%	23%	16%
Проведення реформ згідно із законодавством ЄС	28%	13%	13%	10%	6%	14%	16%
Вільний доступ до ринків європейських країн	14%	11%	18%	15%	5%	12%	15%
Можливість захисту прав людини у Європейському суді справедливості	5%	15%	14%	22%	5%	12%	14%
Забезпечення та захист демократії	11%	14%	7%	11%	13%	14%	11%
Покращення якості товарів згідно зі стандартами ЄС	8%	13%	15%	6%	2%	26%	11%
Розширення освітніх можливостей	11%	11%	6%	9%	0%	7%	9%

Захист від дискримінації за етнічним походженням і національністю	13%	2%	5%	0%	0%	4%	5%
Покращення стану довкілля та забезпечення кліматичної політики	2%	2%	2%	2%	7%	11%	3%
Дотримання стандартів архітектурної та інформаційної доступності	8%	2%	2%	0%	9%	11%	2%
Захист від дискримінації за ознакою статі	1%	5%	4%	0%	0%	0%	3%
Інше: покращення медичних послуг	3%	0%	4%	4%	0%	3%	2%
Захист від дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності	0%	0%	0%	0%	0%	4%	1%
Інше	0%	0%	3%	0%	0%	5%	1%
Важко відповісти	1%	18%	6%	8%	13%	4%	9%
TOTAL	33*	31*	85	21*	22*	26*	166

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.37. На вашу думку, наскільки громадянське суспільство залучене до євроінтеграційних процесів?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Мінімально залучене (можуть лише висвітлювати та інформувати про важливі суспільні питання)	53%	29%	37%	25%	38%	51%	35%
Помірно залучене (висвітлюють та інформують про важливі суспільні питання, можуть брати участь в ухваленні рішень, але не завжди можуть мати вагомий вплив)	19%	42%	35%	25%	17%	31%	32%
Зовсім не залучене (не мають жодного впливу на формування порядку денного щодо євроінтеграції)	12%	14%	12%	23%	21%	7%	15%

Активно залучене (можуть брати участь в ухваленні рішень, висвітлюють важливі суспільні питання, мають вплив на формування порядку денного щодо євроінтеграції)	7%	0%	6%	12%	6%	5%	7%
Важко сказати	9%	14%	10%	15%	18%	6%	10%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.38. Чи може вступ України до Європейського Союзу покращити доступ громадян до політичної участі?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Однозначно так	10%	34%	21%	19%	11%	15%	23%
Скоріше так	49%	52%	51%	43%	32%	55%	51%
Скоріше ні	16%	4%	9%	26%	22%	13%	10%
Однозначно ні	3%	2%	2%	0%	5%	2%	2%
Важко сказати	22%	8%	18%	13%	30%	15%	14%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.39. Як саме? (Питання для тих, хто вважає, що вступ України до Європейського Союзу покращить доступ громадян до політичної участі)

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Забезпечення рівних прав для людей з інвалідністю	89%	82%	84%	67%	85%	83%	35%
Забезпечення політичної участі громадян згідно зі стандартами ЄС (зміни до законодавства України)	30%	49%	27%	9%	22%	9%	32%
Визначення чітких механізмів політичної участі	41%	72%	43%	31%	33%	49%	15%
Свобода від дискримінації за будь-якою ознакою	45%	44%	42%	33%	14%	11%	10%
Інше	0%	0%	1%	0%	0%	4%	7%
TOTAL	28*	30*	71*	19*	14*	21*	147

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.40. Чи погоджуєтесь ви з твердженням, що кожна людина має право вільно користуватися своїми політичними та виборчими правами без дискримінації за віком та СОГІ?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Однозначно так	80%	65%	59%	74%	59%	64%	61%
Скоріше так	15%	32%	39%	21%	37%	29%	34%
Скоріше ні	3%	3%	1%	2%	2%	4%	3%
Однозначно ні	1%	0%	1%	0%	0%	2%	1%
Відмова	0%	0%	0%	3%	3%	0%	1%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

Таблиця 1.41. Чи згодні ви з тим, що в межах євроінтеграції України мають бути внесені зміни до виборчого законодавства, які забезпечать політичну участь людей з інвалідністю в різних процесах та ухваленні рішень?

	Зазнаю великих труднощів + Не можу це робити						TOTAL
	Труднощі із зором	Труднощі зі слухом	Труднощі під час ходьби або піднімаючись сходами	Труднощі із запам'ятовуванням або концентрацією уваги	Труднощі під час усного спілкування	Труднощі з самообслуговуванням	
Однозначно так	67%	23%	50%	57%	28%	52%	46%
Скоріше так	22%	61%	43%	24%	45%	38%	42%
Скоріше ні	1%	3%	3%	15%	14%	3%	5%
Однозначно ні	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%
Важко сказати	10%	11%	4%	4%	13%	7%	6%
TOTAL	47	35*	100	31*	33*	31*	200

*база недостатня для надійного аналізу

**FIGHT
FOR
RIGHT**

Звернутися за підтримкою:
info@ffr.org.ua

Про діяльність «Fight For Right»
[Дізнатися більше](#)

Підтримати фінансово евакуацію людей з
інвалідністю
[Задонатити](#)